

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LIII. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1940.

3. SZÁM

FOLYÓIRATA

MÁRCIUS

A tanítóképzés néhány magyar feladata.

Mindíg arra vágytam, hogy csak a szakomnak éljek, hisz mindnyájunk számára az a legkényelmesebb. Minden szak azonban elvezet a magyar kérdésekhez, hacsak lelkiismeretét annak művelője el nem hallgattatja. Elnézést kérek tehát, mert szakomon kívül kalandozom. Vagy hogy ebben a kérdésben mindnyájunknak egyenlőképpen szakosnak kell lennünk?

Lapunk 1939. nov. számában egy-két idézettel szerettem volna felhívni a figyelmet arra, hogy a székesfehérvári tanfolyam egyes előadói sok olyant mondtak, melyből kiindulva sok magyar tanítóképzős feladatra eszmélhetünk rá: csak merjünk szemébe nézni a tényeknek. Akkor előadónként idéztem. Szeretném, ha jelen munkám tantárgyak szerinti feladatmegjelölésével jobban érnék célt.

1. A magyarügyet hajlandók ma sokan *fajkérdésnek* minősíteni. Talán, mert a fajkérdést viszont sokan már lejáratták. Pedig a magyar kérdésnek csak egy oldala a fajkérdés. És a fajkérdés taglalása elől sem térhetünk ki, mert kis nemzet vagyunk, mert környezetünk minden államában felszínen van. A nyílt tárgyalás kevésbé veszedelmes, mint a hiányában mindig fellépő suttoágas, az ú. n. bizalmas értesülések terjesztése, a felelősség nélküli kijelentések, a bizonyításra nem kötelezettség. Ha mindnyájunkban egyeduralkodóvá válik a magyar érzés, mindnyájan hisszük azt, hogy a magyar érdek minden téren való érvényesülését csak ideiglenesen lehet visszaszorítani, de megakadályozni nem, akkor el fog jönni az az idő, amikor minden magyar vezető nemcsak érzésében lesz magyar, hanem származására nézve is ki fogja mutatni magyarságát. Lelki felépítettségében, szokásaiban is mind többször ráeszmél magyarságára. És boldogan lesz erre büszke. Ez nemcsak kívánatos, nemcsak jogos, hanem tudományos megalapozottsággal lehetséges.

2. A *zsidókérdésben* tisztán kell, hogy lásson mindenki, minden növendékünk. A zsidótörvény alapos ismerete sok mindentől megóv.

3. A falusi értelmiségi réteg régen kétségtelenül *idegen eredetű* volt s lassankint alakult át mindinkább magyarrá. A magyar tanítóság talán legnagyobb százalékban volt és ma is magyar. Tegyük erre növendékeinket büszkévé.

4. A *magyarrá váltak* helytelenül cselekszenek, ha visszafelé való gorombáskodással harcosan elkötelezik magukat hozzánk. Hevesebb csendesnek lenni, természetesen magyarnak.

5. Kisebbségeink közül különösen a *hazai németiség* elhelyezkedése, gazdasági állapota a jól megvilágítandó kérdés. Ebben a kérdésben látom leginkább azt, hogy kerülgetése, elhallgatása még rosszabbra vezet, mert itt rombol fiataljaink között legtöbbit a suttozás. Önmagunk helytelen útra tévedése mellett ez még igen nagy hálátlanság is nagy szomszédunk iránt. Hogy ma is milyen hálára kötelez szomszédunk ebben a kérdésben is, azt a legutóbbi nem szándékos nevelése igazolja: amióta ugyanis számító németjeink előtt nyilvánvaló lett az a lehetőség, hogy földbirtok nélküli csatlakozás is lehetséges, vagyis puszta visszatelepítés is van, alábbhagyott a csatlakozási kedv.

A magyar összetartozás tudatosítására egy új igen erős fegyvert nyertünk azóta, amióta nagy szomszédunknál van kisebbség, mely nem lehet honvédő. Kellene-e nekünk olyan államforma, melyben nem lehetnénk honvédek? Van-e ennél alacsonyabb férfisors? Több mint egy évezred alatt vérünkbe vált büszkeség (nemeseknél), illetőleg átöröklődött vágyódás (jobbágy) az, hogy e haza védői apáink voltak, nem zsoldosok, nem gyarmatiak.

6. Kell hogy tisztáztassék a jelöltek előtt a *magyar kérdés és a népi kérdés viszonya*. Nemcsak a népi származásúak magyarok! A tanítóság nagyrésze népi származású, szegénysorból fakadt. Ennek figyelembevétele legyen irányadónk a rendi kérdések tárgyalásakor: ebből a szempontból népi írók műveinek önértékelése indokolt. Könnyű e kérdésben helyes tapintatúnak lennünk: ne nyitogassunk ajtókat nálunk alacsonyabb sorsban élők vágyainak az ő saját érdekükben, mert boldogtalanná tesszük vele. De, igenis, izgassunk minden velünk egyenlőrangút és nálunk jobb sorsban élőket azzal, hogy keserítse meg nyugodt perceit egyszerű magyar testvéreink sorsának ismerete, hátha célt érünk vele.

7. *Testtan, lélektan*. Igen elsőrendű feladat a magyar test és lélek adatainak kutatása. Ebben minden nevelő buzgólkodhatik és aprólékos munkájáért hálát érdemel. Milyen furcsa, hogy külföldiek a bő magyar konyháról beszélnek — sőt a pestiek is jó vidékiről — és a tényleges népelemezési adatok arról adnak hírt, hogy országosan csak $\frac{2}{3}$ -a fogy el az élelmezési minimumnak. Hisz ez a leg-egyszerűbb élelmezési viszonyok között élő nagy tömegekre nézve azt jelenti, hogy a felénél kevesebbet fogyasztanak. Ebben a tekintetben is sok adatgyűjtésrevelés kellene. A leendő tanítónak az élelmiszerek táptartalma, értékelése és ára tekintetében bővebb ismeretei kellene hogy legyenek.

Lélektani példákat sokszor tanácsos népi írók műveiből olvasgatni. (Veres, Illyés, Kodolányi, Szabó M., stb.) Ezekre az órákra való a sok és igazi magyar vonatkozású adoma. A magyar kiejtés zamata szemléltetésére hanglemezzel való közvetítés. A lélektanból is sok rendszerező, meghatározó, alapozó részt ki lehetne hagyni, amint azt a líceumi testtan már megpróbálja, mert nem juthat idő az alapvetés bősége miatt arra, hogy a lélekkel magával is foglal-

kozhassek a tanár, hogy a reális bonyolultságú lelkifolyamatokat is elemezhessek.

A magyar logikai órák se lehessenek minden országban eltarthatók. A magyar észjárás irodalmi rögzítettségének felhasználása (Tóth B., Tömörkény, Takács, stb.) által még azt a célt is elérjük, hogy az irodalom termékei azzá váljanak, ami sok részben a céljuk: minden óra szemléltető forrásává.

8. *Neveléstudományok.* A tantervünk a neveléstörténelem és iskolaszervezetten kivételével lefordítva bármely állam tantervének megfelelne. Itt kell pedig legnemzetibb jellegűnek lenni minden működésünknek. Jó magyar érzésű tanár ezt a keretet is kitöltheti magyaros nevelési tartalommal. Az önnevelés, nevelhetőség, népnevelési feladatok kérdéseinek felvetésekor jelenlegi íróink mai, tehát vonzó problémái számtalan példát adnak. A nevelési problémák tényleges megfigyelésére a neveléstani órák egyrészét a gyakorlóiskolában, illetőleg egyéb évfolyamok óráin kellene tölteni és azt nyomban utána megbeszélni. Képtelenség az, hogy minden hospitáló lendülettel figyeljen, kutasson, eredményeiről beszámolni tudjon. Maguktól a szaktanároktól is gyér számmal jelenik meg önálló, kutató munka, pedig nagy szükség volna rá: az apró részletkérdések gondos kidolgozásából születik majd meg egy nagy összefogó munka. Nyugodjunk bele abba, hogy nem zsenik, hanem középszerű emberek vagyunk és nincs időnk átfogó, hanem csupán részletkérdések megoldására. De azt oldjuk is meg, mert ez lesz a tanítóképző tanári kisebbségi, alacsonyabbrendűségi érzés természetes feloldása. Ez ad módszert nekünk arra, miképpen kell növendékeinkben feloldani a tanítói kisebbségi érzést. Sok időt eltölt a tanító azzal, mert azt hiszi, hogy őt maga által hitt értékén alulnak tartják.

Soknak tartom azt, hogy 2-3 hónapot ókori és középkori neveléssel foglalkozzunk és ezáltal ne jusson időnk az órán folyóiratok olvasására. Ne kívánjunk lehetetlent növendékeinktől azzal, hogy otthon nevelési könyveket, folyóiratokat olvassanak. Hiszen még a szépirodalmi olvasásra sincs idejük! Az órán való olvasással, a tananyagának az órákon való megtanulásával bármely tanár tud tenni saját hatáskörében túlterhelt növendékeiért.

Ha a tanító egyénisége c. módszertani egységre csak egy órát fordítunk, lesz-e alkalmunk a növendékeinknek tanítóiról beszámolni? Nőhetnek-e így legendává a világháború nagy tanítói, a Vén Zoltánok, az első vonalak „mindig tanító” első tisztjei, a szövetkezeti tanítói tevékenységgel átmentett közvagyonok értelmi szerzői, dolgozói, a híres leventeoktatók, méhészek, fanemesítők, stb?

Arról beszéljünk, hogy a magyar fiú hogy szokott tanulni, hogy szokta a dolgot az utolsó pillanatban elkészíteni. Nem lehet figyelmen kívül hagyni ezt a keleti örökségünket, hogy nem az állandó, unalmasan egyenletes munkára teremtettünk, hanem egy bizonyos szemlélődő-pihenő időszak után az egyszerre nagyotalkotásra, a rohamra. Nem azt mondom, hogy erre a szélsőségre neveljünk, hanem ezt az adottságot is használjuk ki: fogjuk meg a növendéket

alkotólendületében arra, hogy akkor a legfontosabb anyagrészeket tanulja.

A neveléstudományi órákon van leginkább ideje a szaktanárnak arra, hogy példát adjon a magyarérezsű életre. Ne tanítson magyarnak lenni, hanem vehessék észre tanítványai azt, hogy éli magyarságát, mert akkor ostorozása áldás, viszont a nem őszinte alapérezsű, felszínes magyarkodás ellenszenves.

9. *Minden tárgyban sok az előkészítő jelleg.* Ezért nem juthat idő azok felhasználása, a magyar viszonyokon való alkalmazására. A tanítóképző célja nem az aprólékos alapvetés, mert nem előkészítő iskola, hanem kevésbé részletes bevezetés után alapos elemzés, alkalmazás, önálló munkára való ránevelés. Ebből a célból az utolsó évfolyamon szakok egységbefoglalása legyen célunk, mert ez nehéz probléma az ifjúknak.

A magyar természet helyes irányítása, nevelése volna az, ha az eddigi kényelmes szemléltetéseink mellett nagyobb számban alkalmaznánk több órai, napi, hónapi rendszeres megfigyelést. Persze nem ilyen munkakiadást, hanem tanár-növendék együttes-munkát. Pl. Nemcsak feladatul adom a hospitáló növendéknek: „Figyelje meg a tanulókat, hogy íráskor mekkora távolságból néznek!”, hanem a megfigyeléseket együtt kezdjük meg, az eredményeket óráim első perceiben hetenként ellenőrzöm, feljegyzem. Kellő vizsgálódás után órán összefoglalom és szaklapban közlöm. Legyen minden évnek egy ilyen főkérdése.

Lehet, hogy az a helyes tudományosság, ha az írásműből a saját vélemény már ki sem hámozható, de hogy ez a tanításra, a tanár munkájára nézve rossz, azt állítom. Kell, hogy egy magyar tanár tanításán érezzék is felfogását. Az a tanítása lesz magávalragadó, amelyik saját meggyőződéséből jön és nem érzik rajta a tanulók, hogy közvetítés. A növendék a tanár őszinte véleményét, állásfoglalását várja.

A növendékszülők fogadásának módjával adjunk példát arra, hogy növendékeink miként fogadják majd tanító korukban tanítványaik szüleit. A szülők fogadása legyen mindnyájunknak egy-egy várt és értékelendő magyar élmény. A szülők rendszerint valami ügyetlenséget tesznek, sőt érdeklődésük módjával meg is sértenek. Okos nevelők leszünk, ha kioktatjuk, visszasértjük, ha nyerseks leszünk?

Magyar népnevelésre tudhat-e az nevelni tanítókat, aki nem a nép megismeréséből indul ki? Tanítóképző-tanár eleink szerencsés helyzetben voltak. Mindnyájan első éveikben népiskolában tanítottak, maguk gyűjtötték össze a tanítandó anyagot, persze, hogy azt gyujtó módon tanították és szép eredményeket értek el. A mai tanítóképző-helyzet az, hogy a magyar nagy népi többséget, a magyar földművelő réteget nem ismerő növendéksereget művészies módszeres produkciókkal oktat egy, a népet legtrikább esetben is csak felülről ismerő, de a néptől igen távolálló, egyetemi műveltségű, tu-

dományos babérokrol álmodozó tanár. Többet, sokszor kell lehajolnunk a néphez.

A tanítónövendéket minden tanár készítse elő arra, hogy a népiskola nem előkészítő jellegű. Ezzel magyar érdeket szolgál. Mutasson rá saját szaktárgyában mindenki, hogy miben áll tárgyának a földművelőréteg szempontjából való tanítása.

Igazi magyar érdek volna széleskörű vizsgálattal megállapítani, hogy 1-1 emberben mi a kultúrelemek eredetének forrása, e források szerint az hány százalék. Ez igazolná fényesen azt, hogy mennyire nem buta a magyar paraszt, ez adna jogalapot az iskolai nemzetnevelés fejlesztésére.

10. *Magyar.* A tantervi anyagnál valószínűleg minden szaktanár többet tanít az új irodalomról. Ez nemcsak azért fontos, mert az új irodalom hozzánk közeli lévén, módszeres művészkedés nélkül is pezsgő életet visz be az órára, hanem azért, mert az új irodalom tisztában, bátrabban, nem csakazértis, hanem természetesen magyar. Ha eltűnnék a vizsgára előkészítés, ha mernének a szaktanárok sokat olvastatni s azt együtt elemezni, kicsiszoltabb tanítóelmékké válnának tanítványaink. Otthon a növendék irodalomból csak olvasson és írjon. A pár nagyon szükséges tanulnivalót órán végezze.

A körmodatra nem sok egy óra? Még így is rosszul tanulta meg ennek a nem magyaros gondolkifejezési formának lényegét, hisz lépten-nyomon hallok tanult emberektől: körmondatokban beszél, azt akarván kifejezni, hogy hosszú mondatokat mond.

Tanítóképzők falán íróinkról megjelenő leegyszerűsített tábla értékelő szempontja lehet-e más, mint az, hogy mennyire élte, áldozta fel magát magyarságáért az író? Magyar élet vállalása egyenlő a szenvedésteli, áldozatos élet vállalásával.

A tanár adjon gondos útmutatást arra, mennyi magyar, mennyi külföldi kultúrkinccs legyen a leendő tanító szellemi tápláléka. Az órákon való olvastatásnak még egy nagy előnye van. Azt a részt olvastatom, ami fontos. Így minden író műve tárgyalásra kerülhet és nem kell a bennük esetleg előforduló romboló részek miatt az értékes gondolataikat is nélkülöznünk. Értékeljük és hívjuk fel a figyelmet a magyaros magyar beszédre. Ismerjék fel a növendékek tanáraik beszédének tájzatát, mutasson rá arra a szaktanár.

Kényelmes álláspont az, hogy minden tanítóképző-tantárgy egyaránt fontos. Ennek eddigi hangsúlyozása több tantárgy felemelését célozta. A tantárgyak helyes értékelésének köztudatba kerülése után ma már időszerűbb egyes tantárgyak elsőbbségének kiemelése. Pl. az egyszerű nép szempontjából nem az olvasás-írás az elsőrendű, hisz az alapcélkitűzés, hogy olvasás útján szerezzék ismereteit, látjuk, mennyire nem vált be, mert még ma is a beszélgetés, rádió, mozi és saját megfigyelésük ismereteik forrása.

A „betű” hatalma még mindig nem olyan nagy, mint amilyenek azok hirdetik, akik annak elemzése által próbálnak nagyok lenni, akiknek érdekük. Magyar érdek az, ha a közfelfogásban a betű nemzetnevelő hatalmáról meglévő hitet kellő értékére tudjuk le-

szállítani. Az viszont tény, hogy jelentősége napról-napra nő. Eppen ezek az óriási kilátások vakítják el az ítéletalkotót, ellenőrzőt. Írásban mi magyarok gyengébbek vagyunk, tehát politikai érdekünk neki nem nagy jelentőséget tulajdonítani. A mondott szó erejének közismertté tétele nemcsak magyar, hanem tanári, tanítói, papi érdek is. Nem az írott szó harcosai vagyunk, hanem a mondott szóé, mely közvetítő üzleti érdek nélkül szellemtől-szellemhez terjeszti az ismeretet. Úgy hiszem, mesterségünk túlbecsülése nélkül kérdezhetem: talán bizony még kis poétácskáink is nagyobbat tettek e honnak abból kiindulva, mert írásbeli munkájuk megmaradásával nevük is fennmaradt, mint a falvak, városok legtöbbször névtelen köznevelői? Ma nagyobb kiterjedésű és mindig is magasabb erkölcsi értékű lesz a köznevelői rend szóbeli nevelése, mint a sajtó írásbeli hatása. A nemzet érdekében cselekszünk, ha ezt hangoztatjuk. Legyen erős a szavunk, mert a mindig üzleti érdekeket is szolgáló íráson át való nevelés önmagaaajánlása szinte túlharsoghatatlan.

11. *Történet, földrajz, néprajz.* Örvendetesen szaporodnak az ifjú kartársak helytörténeti kutatásai. Ezek adnak magyar vonatkozást az egész történeti, földrajzi anyagnak. Itt kapcsolódik be természetesen jelenlegi tanításunkba a néprajz. Annyi fontos belső probléma mellett igen kevésé adjunk helyet, időt a velünk kapcsolat nélküli idegen történetnek. Hisz a régi úgy is csak mesékké rózsaszínésedett valóság. Még a magyar történetben is abbeli értékelés alapján tanítanék mindenről, hogy mennyiben történt értünk, mennyire vitte előbbre azt, hogy ma vagyunk. A jogos keresése magyar tulajdonság. Lássák tanítványaink pl. mi a jogos határ, milyen jogon van valamely tulajdon birtoklói kezében, mi volt a betelepültek jogi helyzete, hogy fejlődött.

Ne elégedjünk meg az előkelő udvarok kultúrájának ismertetésével. Ez csak egy része a magyar kultúrának. Pl. a zenére nézve, ha csak az udvari zenéről van fogalmunk, vajmi kis részét derítettük fel a kor magyar zenekultúrájának. A nagy tömeg kultúrájának kiderítése, tanítása alapozza meg a leendő tanítóban azt a hitet, hogy érdemes munkálkodnia, van fejlődés. Akkor lesz munkája továbbépítés. Minden társadalmi osztály kultúrájának kiderítése, azok helyes arány szerint való egységesítése ad tiszta és teljes képet a magyar kultúráról.

Tehetnénk-e gyümölcsözőbbé magyar szempontból óráinkat másként, minthogy a megélhetés, városratörekvés, kényelmesebb élet utáni törekvés és az egyke problémáit a növendék saját adataiból, valamint a közös adatgyűjtés feldolgozása alapján rögzítenénk? Ha így neveltük őket, akkor felkészítettük őket arra, hogy népművelőkként okos és fölényes ellenfelei legyenek a nemzetre nézve veszedelmes agítátoroknak.

A IV. osztályú földrajzi tanterv módot ad arra, hogy minden szaktanár bő néprajzi anyagot nyújtson. A sok egyéb anyag miatt kevesen választották kedvenc óráiknak a tanterv néprajzi vonatkozású szavait, így a tanítóképzői néprajzi tanítás csak a hivatásórák-

kal erősödött. Ez a tapasztalat azt mutatja, hogy új tárgyat egy ideig külön órában kell taníttatni, mert csak akkor specializálódnak a szaktanárok. Természetesen akkor alakul ki a más tudományoktól elválasztó határvonal is. Az éles határvonal tanítóképzés szempontjából mindinkább akadály lesz, bármennyire igyekszünk értekezleteinken kapcsolást létesíteni. Iskolapolitikai szempontból szükségesnek látom egy-két évtized után a rokонтantárgyak közös órákra való összekapcsolását. Az ilyen összekapcsolások természetesen csak valaminő szempontból történhetnének. A jelenlegi magyar érzésben való általános fellendülés alkalmas időpont arra, hogy ilyen összekapcsolások történjenek. Nem tantervváltoztatásra gondolok, hanem arra, hogy a hátralevő tanítóképző osztályokban egyes törekvő tanárok kezébe összekapcsoljunk rokонтárgyakat, azok az óráik szabad beosztásával végezhessenek kísérleteket. Lelkes munkájuk bizonyára gyújtó lesz, az eddig kitaposott rendszer pedig biztosítófék arra, hogy a hátralevő két évfolyam tanulmányi eredménye általában megfelelő legyen. Az akadémiai munka szempontjából a tesztlek ilyen irányú tapasztalata nagyon szükséges.

A kivándorlás, a kivándorlottakkal való kapcsolat fenntartásának adatgyűjtése több órát igénylő fontos magyar feladat. A száraz népsűrűségi adatoknak okkutatással való tárgyalása igen kívánatos magyar kérdés.

12. *Mennyiségtan.* A szaktanárok nagyobb gondal neveljenek a kereskedelmi számtani problémák megkedvelésére. Népünk nem képes mennyiségi becsléssel követni a termelést, még kevésbé tudja kiszámítani. A magyarságnak arra szoktatása, hogy gazdasági tevékenységét számokon keresztül értékelje, csak a tanítóképző mennyiség-tani órák helyes ellátása révén remélhető. A megoldások módjában nem erőltetném a képlettel való megoldásokat. A magyar intuitív ereje nagy, tehát a sokszor hosszadalmasabb, de egyéni megoldás simul természetéhez. Következőleg nem kell sok alapvetés, mert gondolkodásában rendszerint visszatér az alapokhoz. Kevés vonzóerőt gyakorolnak növendékeinkre a rendszerességbeli, valamint az egyértelmű kifejezést célzó finomkodások.

Sokat kell küzdeni az ellen a társadalmi rossz szokás ellen, hogy kényelemből minden apró számolásra a következőt mondják: „Sohsem volt matematikai érzékem!” Ne sértsük meg azzal, hogy az egyszerű számolásokhoz nem kell matematikai érzék, mert akkor még inkább elhúzódik a számolástól. Még rosszabb az a szaktanári szokás, hogy tárgya iránt félelmet kelt. Sőt éppen a legkitaposottabb tantárgy a számtan. Igen könnyen megállapíthatja bárki, tudja-e az illető vagy nem. Minden anyagi ügynek állandóan számokkal való kísérése magyar létérdek. Mennyivel alacsonyabb szellemi színvonalú foglalkozás a kereskedelem, mint a földművelés! Minő biológiai gazdasági ismerettömeg és készség, mennyi intuición és kitarást igénylő kísérlet kell a gazdálkodáshoz! A földművelés értékelése, a kereskedői rend tényleges értékének köztudatba vitele lesz

a módja annak, hogy a legmegbízhatóbb államfenntartó réteg száma biztosíttassék.

A mennyiségtanban magyar érdeket szolgálhatunk még azzal, ha népünk érdekében legfrissebb adatgyűjtéssel a bér, teljesítmény, megélhetés és termelés adataival foglalkozunk. Ne legyen az a főnők helyzet, hogy életet akarjunk bevinni és azt régi példatárakból merítjük!

13. *Természettudomány, gazdaságtan.* Ne kerüljön úgy ki tanító, hogy éves növénynemesítést ne lásson. Igaz, hogy az ilyen kísérlet tantervánhágás, mégis az I. osztálytól kezdve lássák, tevékeny részt vegyenek benne. Ne erőltessük az idegen szavakat. A népiskolai alaptörvényben természettan, vegytan szavak voltak, ma fizika, kémia a használatos. Mi tanítóképző-tanárok ne azzal adjunk súlyt érveinknek, hogy idegen szavakkal közvetítjük az ismereteket. Sok növendékfelelet másból sem áll, mint az idegen szónak magyarra fordításából. Ez is nagy munka a növendéktől, jó jegyet érdemel érte, de csak abban az esetben minősíteném értéknak, ha a tanítóképző előkészítés volna felsőbb iskolára, ha tudnám hinni, hogy sok-sok könyv fog e növendék kezében megfordulni, amiknek megértése szempontjából indokolt volt a terhes előkészítés. A tanító szempontjából célravezetőbb nem idegen szavakkal értékes tények megtanítása. Az idegen műszavakat tanító korokban keressék meg, ha olyan szakkönyvek kerülnének kezükbe. Régen idegennyelvű szakkönyvek voltak csak, ezeket idegen szavakkal tüzdelték követték, ma már, különösen a tanítóság számára, magyar nyelvűek is vannak.

Ki kell nőni a tanítóságból sok gazdasági, szövetkezeti tanácsadónak, sok nagy I. K. népnevelőnek. Buzdítsuk ilyen irányú szakodásra növendékeinket. Az ilyen vezetők hatása lesz gyújtó. Bizonyára értékelni fogja a felsőbbség az ilyen munkákat és csökkenti tanítói elfoglaltságukat. Így kerül mindenki arra a helyre, ahol legtöbbet használ hazánknak. A legnagyobb munkateljesítményt ott adhatjuk, ahol leginkább kedvvel dolgozunk. Nem elég tanítványainkat gazdasági órákon csak a termelésre megtanítani. Hisz a termelés nem lehet a „mindíg csak búzatermelés”. Amint azonban változtatást akarunk, azzal párhuzamosan a fogyasztóteremtést is meg kell tanítanunk.

14. *Ének, zene.* Ha nehézségekbe ütközünk is, elejétől végig magyar zeneszerzeményeken fejlesszük ki a magyar tanítóság ének- és zenekészségét. Régen elmúlt már az az idő, amikor idegenek nevelték a magyarságot zenére. Nem csoda, ha a köztudatba szinte kiírt-hatatlanul belevésődött az idegen szerzemények bírálat nélküli jobbnaktartása. A magyar művek megszerettetése szinte kizárólag a zenetanárokon múlik. Ha ők rajongói a magyar lélek legtisztábban maradt ősi megnyilvánulásának, a magyar zenének, akkor a magyar tanítóknak a legtöbbet adták kezükbe: olyan összekötő kapcsot, mely a nép minden rétegével legerősebben összekapcsolja őket.

Nemcsak magyar érdek, hogy a zenei műveltségnek kultúrásrészes szerepét helyesen értékeltessük, hanem tanítóképzőtanári ér-

dek is. Persze ez addig nem megy, amíg még mi is, a zenei műveltség nyújtói is, a magyar zenét idegennek érezzük, tehetetlenek vagyunk vele. Kell, hogy égesse a lelkünket az a büntudat, mert tudatlanságból legnagyobbbrészt tölünk, tanítóképző-intézetekből terjedt szét a néptől s ezzel a magyarságtól elidegenítő idegen zenei műveltség. Tudják-e az új zenetanárok eléggé gyorsan jótánni ezt a hibát?

Óriási felelősség tanítóképzőinken a saját ifjúságunk zenei műveltségének kialakítása mellett a város társadalmának zenei művelése. Ahhoz, hogy pezsgő kultúra kialakulhasson, kettő kell: vezetők és vezetettek. Nem szükséges részleteznem a kettő egymásrautaltságát. Ebben a tekintetben volna a legnagyobb szükség arra, hogy zenei életünk első vezetői szoros kapcsolatot tartsanak intézeteink zeneművelőivel.

A liceummal nagymértékben teljesedésbe megy egy vágyunk. A nép közvetlen vezetőinek többfélesége és természetesen nagyobb része lesz intézményesen zeneileg művelt. Ha öntudatos magyar érzésünk jelentős részét tanulhatják majd zene-, énekóráinkon, akkor a nemzetnevelésben való részességben rangban emelkedtünk. Emellett a zenével egy elszakíthatatlan kapcsot is létesítettünk a társadalmi osztályok között, a faluvezetők között.

15. *Hivatásórák.* A növendék és tanár egyénisége kiélésének igazi órái, felüdülés a kötöttségek órái után. Kell ez nekünk, elmaradott magyaroknak az ismeretek habzsolásában pihenésül. Nagy lépésekben kell Európával mennünk, hogy le ne maradjunk, de még nem vált vérünk ké a folytonos, minden percünket beosztó törtetés. Mennél fejlettebbek leszünk, annál több lehetőséget veszünk észre saját érdekeink előmozdítására, illetőleg lelkiismeretünk szava annál többször figyelmeztet a köz érdekeinek előmozdítására. Ügyesedünk akaratumk végrehajtásában, szaporodnak közéleti szabályalkalmazkodásaink. Ebben a fejlődésben az iskola szinte előljár. Nagyobb az órarendi, tantervi követelmény fejlődési üteme, mint az emberanyagunké. Igazi magyar vágy és érdeke tette ezeket az órákat kihagyhatatlanokká.

A fentiekből többször kicsendült, hogy a magyar kultúráról a közéletbe kerülő fogalmazás csak tölünk, tanítóképző tanároktól indulhat ki. A leghívatottabbaktól vettük kultúránkat, viszont a legkezdetlegesebb kultúráért törekvők érdekében, azokkal való állandó kapcsolat alapján gyümölcsöztetjük azt. Sajnos, ma nem ez a helyzet, sőt a régi kultúráról való közhit is egyoldalú. E cél érdekében legyünk fáradhatatlanok a hivatási órákon kívül is adatgyűjtésben, előadásokban, társalgásokban, írásokban. Létérdeke, államérdeke ez nálunk is, nemcsak az angoloknál, akik jól megélnék a civilizáció terjesztéséből.

Bármennyire indokolható kereskedelmileg a részletfizetés, a számolásban, eltervezésben, költségvetésben járatlan magyarságunk számára igen nagy veszedelem.

Ha a tőkegyűjtés, a szerzés vágya kialszik, hazánkban nagyobb

veszedelem következik be, mint más, kevésbé agrárjellegű országban.

Nemcsak jó szívvel, megértéssel kell lemondani, hanem mert önrdek. Aki lemond, nem fog csalódni. Nagy szükség van ezek megbeszélésére, mert azt hiszik tanítványaink, hogy képtelenség más lakásban lakni, mint azt egészségi könyveik, az illemkönyvek, regények, filmek eléjük tárják. A neveléssel eljutottunk odáig, hogy növendékeink szerzett ismereteik alapján a tanító leendő körülményeinek megbeszélésekor még számunkra is elérhetetlen kényelmi viszonyok megvalósítását tűzik ki célul. Azonban ez csak részleteredmény. A felvilágosítás és akaratindítás, az igényességindítás nézetem szerint nem tartott ütemet az anyagi fejlődéssel, a megvalósulási lehetőséggel. Tehát intézményesen nem kellett volna tennünk, ha már megtettük, a részletcél lemondásra vezetéssel ki kell egészítenünk. Talán bizony tiszta, szellőzött levegő és egyéb hálósobai egészségi „előírások” legszélesebb körre való kiterjesztése cél lehet-e addig, amíg el nem jutunk a fűtött istállóig? Vagy talán fogadják meg tanításunkat a gazdák, cselédek és ne menjenek az istállóba aludni? Hagyják kincseiket felvigyázás nélkül? Hogy mennyire gyorsabb itt az igényességindítás, mint a megvalósítási lehetőség, azt rögtön belátjuk. Mennyit fejlődhetik még népünk gazdálkodása az állatokfűtötte istállózás mellett is és milyen hosszú volt az út, amíg a rideg állattartásról odáig eljutott! Hozzávehetjük még ehhez azt is, hogy míg az istállózásra való áttérés kifizető volt, a többtermeléssel próbálkozó gazdaságilag előnyösebb helyzetbe jutott, addig a további szociális igényeket kielégítő modernizálással párhuzamosan nagyobb gazdasági jövedelmet is biztosító termelési rendszer még nincs. Módjával ébresztgessünk: nevelés legyen, ne lázítás; építés, fejlesztés, segítés, ne boldogtalanná tevés!

Gyorsabbütemű a finomodásunk, mint amilyen nagy életformaváltozások elviselésére leszünk kénytelenek pl. a hazamegtartás miatt. A nem arányosan fejlődött kultúráltság még csak odajuttatott, hogy ötletesen indokolni tudjuk, miért vagyunk egykések, illetőleg olyanok szeretnének ennek a veszedelemnek gátat emelni, akik példát nem adnak. Pedig e kérdésben is magyar őszinteség kell. Szemébe kell nézni még annak is: nem lesznek az alacsonyabbsorsú emberek is egykések, ha a szociális gondoskodás széleskörű és alapos lesz? Mintha a következőképp lenne: kell alacsonyorsú, hogy legyen utánpótlás, hogy ne csak kényelmes, „nyugdíjas parasztok”, hanem új lendületű szerzők is legyenek.

„A magyar ember mindenkinek köszön.” Vajjon miért? A köszönés melyik indoka miatt? Az ön maga gyengébbnek érzéséből eredő hízelkedés miatt? Ezeket a problémákat az a tanár tudhatja csak eredménnyel megbeszélni, aki növendékét, annak feledékenysége esetén, megbántása nélkül tudja köszönteni.

Nemcsak az olasz iskolákban, tanítóképzőkben is kell politikai nevelés. Adhatok nevelést, ha nem magamat adom? A csak politizáló magyar nem nevelési célom, de letagadhatatlan meglevőség.

Nem lehet a tanító sem nagyjában más, mint a falu többi intelligens embere.

A városra törekvésről többszöri őszinte megbeszélés kell. Tagadhatatlan előnyeit fel kell tárunk: a városi élet nem rideg, ugyanaz a kényelem olcsóbb, stb. A visszatörekvés útját egyengetni kell. Gondolnunk kell arra, hogy mert nálunk gyors volt a városba-kerülés, még menekülésszerűbb lesz a visszajutás.

Jó lenne ránevelni a magyaros szembenézésre, ítéletnyilvánításra először magunkat, azután növendékeinket. Ítéleteink csak önmagunk ítéletei lehetnek, még akkor is, ha másét ismerve el jónak, azt ismétljük. Tehát egyes szám első személyben beszéljünk, írjunk, mert hiába fogalmazunk bele érvünkbe a többszám által még sok személyt — legtöbbször azok engedélye nélkül — mégis csak a lényeg lesz az érvben a döntő.

Lesz-e eredménye országvezetőink, valamint földműveseink, az egyszerű nép minden erőfeszítésének, ha mi, a középen működők, mindenben először önmagunk kényelmét, előnyét keressük? E kérdés megoldásán dől el: tanítással akarunk-e nevelni — ami elég kényelmes foglalkozás — vagy jóra nevelünk egész egyéni életünk példájával, ami bizony igen súlyos ígavállalás!

Csekő Arpád.

Pedagógiai kirándulás a Közelkeletre.

— Tanítóképzés, népoktatás —

Puskaporos levegőben tanulmányi kirándulásra indulni és hozzá a Közelkeletre, nagy merészség. Még nagyobb merészség kell ahhoz, hogy a magyar közvélemény elfogultságát kísérelje meg valaki eloszlatni. Mivel nekem is számolnom kell sokak jóhiszemű előítéletével, előre kijelentem, hogy rövid kirándulásunk alatt szó sem lesz arról, hogy valakire véleményemet reáerőszakoljam. Egyszerűen csak ellenőrizhető tényekre, jelenségekre kívánom útítársaim figyelmét ráirányítani. Ami adatot útközben közölni fogok, az mind hivatalos forrásból származik. Bizonyára lesznek olyanok, akik éppen azért vonják kétségbe az adatok helyességét, mert hivatalosak, míg mások az adatokat csakis a gondolatok és tények megvilágításához, megértéséhez szükséges eszköznek tekintik.

Minden kirándulásnak igazi célja a térben távollevő, vagy érdekesnek remélt természeti vagy társadalmi jelenségek megtekintése vagy megfigyelése. Csak az ilyen megtekintés vagy megfigyelés nyomában alakulhat ki a vágy a közelebbi és behatóbb megismerés iránt. Különben is az okos gazdára az a tény van legerősebb hatással, hogy szomszédja van, amely ténnyel számolnia kell minden munkájánál, akár találja rokonszenvesnek szomszédját, akár nem.

A szomszédság hatása alól nem vonhatják ki magukat a szomszédok. Akár jó barátok, akár ellenségei egymásnak, szemüket egymásról le nem veszik, minden új jelenséget, mit a szomszédnál észrevesznek, minden oldalról kipuhatolnak, hogy abból nem származik-e kár vagy romlás rájuk, sőt ha úgy találják, hogy az, amivel a szomszéd kísérletezik, hasznothajónak mutatkozik, a szomszéd kísérleteiből a tanulságokat levonja, maga is kísérletbe fog azzal a tudattal, hogy az ő kísérlete jobban fog kiütni, mint a szomszédé. Aki a szomszédját előítélettel lenézi, a tisztánlátás egyedül sikerrel kecsegtető védő és támadó fegyverétől fosztja meg és dobja oda magát könnyű zsákmányul a vakon gyűlölt szomszédnak.

Még csak azt kell előre bocsátanom, hogy e kirándulás vezetésére azért mertem vállalkozni, mert azt a szomszédot, ahová most tanulmányi kirándulásra készülünk, több mint hatvan év óta ismerem. Sőt 34 év előtt mint fiatal tanítóképző-intézeti tanárnak alkalmam volt egy teljes tanévet Romániában tölthetni az ottani népoktatás és tanítóképzés beható, helyszíni tanulmányozásával Neményi Imre, a mi magyar tanítóképzésünk újjáteremtőjének jóvoltából. (Vonatkozó tanulmányom meg is jelent annak idején a Magyar Tanítóképzőben.)

Miután az időnk rövid, de különben is a magasból való szemlélet sok tekintetben átfogóbb képet nyújt, ülünk — legalább képzeletben — repülőgépbe és szálljunk a magasba, hogy nagyobb tért tekinthessünk át.

Legelőször is itt az tűnik szemünkbe, hogy a mai Románia csaknem szabályos köralakú, azonban az sem kerülheti el figyelmünket, ha kissé nyugatra tekintünk, hogy a Kárpátok koszorúzza trianonelőtti Magyarország is eléggé köralakúnak tekinthető, de ami aztán valóban csodálatos látvány, ez a két kör egymást végzetzerűen metszi és a közös metszeten fekszik a mindkét részről annyit vitatott és általunk annyira szeretett Erdély. Még látunk egy csodálatos tényt, azt, hogy az annyit siratott Székelyföld a mai Nagyrománia kellős közepén van...

Gyorsan áttekintve szomszédunk mai földjét, legelőször is fel-tűnik 3.400 km-es kerülete, amelyből 542.5 km a velünk közös mai megye. A mai román területen folyik a Duna 1.075, a Maros 883, az Olt 560 és a Szamos 260 km hosszúságban. Legmagasabb hegye az általunk is jól ismert 2.549 m magas Nagoj. Területe 295.049 km² (ebből Erdély 102.282). Közigazgatásilag 71 megyére (ebből 23 magyar volt) és tíz tartományra van osztva.

A régi román királyság (most egyszerűen Regat a neve) lakossága 1861-ben 3.969.675 volt s ez 1915-ig csaknem megkétszereződött (7.897.311), míg az új területi gyarapodással 1919-re csaknem ismét megkétszereződött (14.669.841). Az 1930. évi népszámláláskor már 17.888.992 lakost találtak (amint hírlik újabban, jelenleg már meg is haladja a 20 milliót). A régi királyság területe a mai Nagyromániának csak 46.8%-a és lakosságának 48.7%-a, míg a mai egész Erdély (a történelmi Erdély, a Bánát, Bihar- Szatmár-

Máramaros-megyék) az egész területnek 34.7%-át és lakosságának 30.7%-át teszi.

Nagyrománia lakosságának (1930) 71.9%-a románfajta, míg anyanyelv szerint 73%-a; magyar fajta 7.9%-a, anyanyelv szerint 8.6%-a; a németek 4.1, az oroszok 2.3, a rutének 3.2, a bulgár 2.0, a zsidók 4.0, a törökök 0.9, a cigányok 1.5%-al vannak képviselve a román állampolgárok között. A történelmi Erdély 1930. évi 3.218.000 lakosából 57.6% a román (anyanyelv szerint 58.2), 29.1%-a magyar (anyanyelv szerint 31.0), míg a németek 7.9%-ot és a zsidóság 2.4%-ot képviselnek. Vallás szerint 72.6% a görögkeleti (a történelmi Erdélyben 27.7), 7.9% a gör. kath. (Erdélyben 31.1), 6.8% a r. kat. (Erdélyben 12.8), 3.9% a ref. (Erdélyben 15.5), 2.2% a lutheránus (Erdélyben 7.6), 0.4 az unitárius (Erdélyben 2.1) és 4.2% az izraelita (Erdélyben 2.5.).

Az analfabéták aránya 1930-ban 43%, a tört. Erdélyben 31.7%, a Bánátban 28.0%.

Ezen előkészítő áttekintés után, lássuk Románia oktatásügyének mai állapotát:

A) *Elemifokú oktatás.* — 1. *Kisgyermek-iskolák.* Az 1934—35. tanévben 2.236 (egész Erdélyben 877) kisgyermek-iskola működött 2618 (Erdélyben 1075) óvónővel; beiratkozott összesen 119.327 (Erdélyben 52.702) óvodaköteles gyermek, közöttük 18.863 magyar (Erdélyben 17.122). A kisgyermek-iskolák között volt 195 magán s ebből 154 felekezeti óvoda.

2. *Elemi iskolák.* Az állami iskolák fenntartási költsége a politikai községek feladata, az állam csak a tanítói személyzet fizetését szolgáltatja. A felekezeti iskolák személyi és dologi kiadásai teljes egészében a fenntartó egyházközséget terhelik.

Az elemi iskolák eloszlásáról képet ad az alábbi, az 1934—35. isk. évről készített kimutatás:

		Elemi iskola			Tanító	Beírt tanköteles						
		össze- sen	vegyes	feleke- zeti		össze- sen	magyar	német	r. kat.	ref.	luth.	unit.
Egész Romániában	Állami- iskola	91·5			92·1	94·1	96·4	54·6	71·1	54·9	44·1	74·6
	Magán- fele- kezeti	15.344	13.998	—	43.684	2.332.512	117.796	58.794	112.409	49.714	25.549	7.563
		8·5			7·9	5·9	3·6	45·4	28·9	45·1	55·9	25·4
	Össze- sen	1.423	1.280	1.326	3.748	146.995	65.861	48.733	45.593	40.672	32.341	2.568
		100%			100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
		16.767	15.278	1.326	47.432	2.479.507	183.657	107.526	158.002	90.386	57.890	10.131
Csak egész Erdélyben	Állami- iskola	78·8%			80·5	83·8	62·1	37·9	65·3	54·7	15·0	74·6
	Magán- fele- kezeti	4.456	4.420	—	10.636	622.132	106.999	28.243	79.965	49.005	5.415	7.528
		21.2%			19·5	16·2	37·9	62·1	34·7	45·3	85·0	25·4
	Össze- sen	1.202	1.141	1.198	2.571	120.392	65.343	46.290	42.531	40.589	30.608	2.562
		100%			100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
		5.658	5.561	1.198	13.207	742.524	172.342	74.533	122.496	89.594	36.023	10.090

Tehát az 1934—35. tanévben az egész Romániában beírt 2.479.507 (Erdélyben 742.524) elemi iskolai tanköteles közül 183.657 (Erdélyben 172.342) tanköteles volt a magyar fajhoz tartozó, azaz országos átlagban 7.4% és az erdélyi átlagban 23.2%, amikor az összes lakosságból a magyarság 7.9%-ot, Erdélyben 24.4%-ot képvisel! Sajnos, a magyar tankötelesek arányszáma az utolsó tíz év latt (1924—25-től 1934—35-ig) 7.5-ről 6.3-ra csökkent, míg a románoké 75.8-ról 77.7-re emelkedett. A mai rendszer mellett az állam Erdélyben az elemi iskolába beírt tanulók 16.2%-a után semmi terhet nem visel, azt kizárólag a kisebbségek hordozzák azonfelül, hogy az államioktatás költségeit is kénytelenek viselni. Elgondolkoztató lehetne az is, hogy Erdélyben amíg a magyar elemi iskolás gyermekeknek csak 37.9%-a tanul saját felekezeti iskolában, addig a németeknek 62.1%-a (a lutheránusoknál 85.0%-a); a r. katolikusoknak 34.7, a reformátusoknak 45.3 és az unitáriusoknak 25.4%-a.

B) *Középfokú oktatás* keretébe tartoznak: 1. elméleti középiskolák; 2. tanítóképzők; 3. teológiai szemináriumok; 4. ipari középiskolák; 5. kereskedelmi középiskolák és 6. mezőgazdasági középiskolák I—VIII. osztállyal és 2—2 tagozattal. Az alsó I—IV. osztály neve gimnázium és a felső V—VIII. osztályé líceum.

A középfokú (beleértve a tanítóképzőket is) állami iskolák száma az 1934—35. tanévben az egész Romániában 756 (tanítóképző 72), ezekben tanított 12.411 (tanítóképző 1296) tanár és tanult 146.728 (tank. 11.726) tanuló, köztük 7.366 (tank. 274) r. kat., 1869 (tank. 89) ref., 1.117 (tank. 36) luth. és 379 (tank. 25) unitárius.

Az érettségi (bacca laureatusi) vizsgák országos bizottságok előtt tartatnak. Az első ilyen rendszerű érettségi 1925-ben volt, amikor a vizsgára jelentkező 6.655 maturandusból csak 43.2% ment át. Az 1934. évi 11.564 jelentkezőből is csak 46.4% lett érett.

C) *Felsőfokú oktatás* keretébe tartozik: 1. 4 teljes egyetem (Bukarest, Kolozsvár, Jassi, Cernauti); 2. 2 politechnikum (Bukarest és Temesvár); 3. egy építészeti akadémia (Bukarest); 4. 2 szépművészeti akadémia (Bukarest és Jassi); 5. 4 zene- és színművészeti akadémia (Bukarest, Kolozsvár, Jassi és Cernauti); 6. 1 testnevelési főiskola (Bukarest); 7. 2 kereskedelmi akadémia (Bukarest és Kolozsvár); 8. 2 gazdasági akadémia (Bukarest és Kolozsvár).

Az 1934—35. tanévben az összes román főiskolákön 1.772 tanár 41.307 hallgatót tanított, akik között mindössze 1.432 volt magyar (3.5%), azaz felénél is kevesebb, mint a magyarság arányszáma (7.9) szerint lennie kellett volna. Az egyetemi oklevelet (licenciátus) nyert 3.707 abszolvált egyetemi hallgató között 155 magyar (4.2%) volt s így a végzettek között a magyarság arányszáma nagyobb mint a beiratkozottak között, de még itt is messze a méltányos 7.9%-tól.

Repülőgéppünkkel ereszkedjünk kissé lejjebb és vegyük szemügyre közelebről a romániai tanítóképzést. Törvényes rendezést először 1864-ben nyert. Az azóta eltelt 76 év alatt a népiskolára épített hat, majd hét és végül nyolc évfolyamos tanítóképző nevelte

a román tanítóságot, de úgy, hogy az utolsó évfolyam végzése után letett, képesítő-vizsgálat csak ideiglenes tanítói alkalmazáshoz adott és ad ma is jogosultságot.

Az ideiglenes tanítónak három évi szolgálat után folyamodnia kell véglegesítési vizsgára bocsátásért. E vizsgálatra azonban csak akkor bocsátják, ha a szakfelügyelői jegyzőkönyvek szerint iskolai és iskolán kívüli tanítói munkájával legalább 7-es átlagot ért el; ha a tanulók egyéni lapjait (azok szellemi, erkölcsi, testi- és egészségi fejlődéséről) rendben tartotta és napontai tanítási tervezetét bemutatta. A vizsgálat írásbeli, szóbeli és gyakorlati részből áll. E vizsgálat csakis legalább 7-es átlaggal sikeres. E vizsgálatot kétszer lehet megismételni. Ilyen véglegesítő vizsgát összesen tíz helyen tartanak országos bizottságok előtt.

A véglegesített tanító javadalma: a véglegesített tanítói alapfizetés, amelyhez ötvenként 25%-os pótlék (grádácia) jár hatszor.

Az ambiciózusabb véglegesített tanítók három évi szolgálat után folyamodhatnak előléptetési vizsgára való bocsátásért. A vizsgára való bocsátás feltételei: hogy az esetleges büntetések már töröltettek, hogy a folyamodóra vonatkozó szakfelügyeleti jegyzőkönyvek az iskolai és iskolán kívüli működését legalább 8-as átlaggal ismerték el (az iskolán kívüli működés körébe tartozik: az Országországban, a falusi Kultúr Otthonban való működés és a közbecsülés, amit a falu lakosságánál elért). A vizsgálat két-két írásbeli és szóbeli tételből áll, egy-egy pedagógiai és egy-egy gyakorlati szociális kérdést ölel fel. A sikerrel vizsgázott II. fokú tanítónak lép elő megfélelő alapfizetéssel, s azután ennek 25%-ával számíttatnak az ötödéves pótlékok.

Ha a II. fokú tanítónak további ambíciói vannak, akkor öt évi működés után kérheti működésének főfelügyelői megvizsgálását, ha büntetései mind töröltettek már, ha eddigi iskolai és szociális működéséről felvett jegyzőkönyvek „igen jó” eredményt állapítottak meg. Az elrendelt felülvizsgálatnak jegyzőkönyvileg azt kell megállapítania a helyszínen: milyen eredménnyel működik az iskolában, az Országországban, mennyiben járult hozzá a falu színvonalának emeléséhez a Kultúr Otthonban a katonai előképzés terén végzett tevékenységével, és végül miféle irodalmi munkásságot fejtett ki az iskola, vagy falu monográfiája, vagy más kultúr-kérdésben. Ha a vizsgálat „igen jó” eredményt ismer el, akkor a II. fokú tanító I. fokú tanítónak lép elő új alapfizetéssel.

Ha az I. fokú tanítók között akadna még valaki, aki még feljebb vágyik, az elől sincs elzárva az út, mert további öt évi, „igen kiváló” minősített szolgálat után szigorított ellenőrző-vizsgálatot kérhet maga ellen eddigi összes működésére vonatkozó részletes és bizonyító adatokkal felszerelt emlékiratban. A miniszter külön bizottságot küld ki a helyszínére, hogy vizsgálja felül folyamodónak a köz érdekében kifejtett gyakorlati és hasznos működését, kísérleteit, pedagógiai, szépirodalmi vagy művészi tanulmányait stb. Megfelelő „igen kiváló működés” igazolása esetén tör-

ténhetik meg a tanítói legmagasabb fokozatba való előlépés, ami abban nyer kifejezést, hogy főtanítóvá nevezik ki, amivel ismét magasabb alapfizetés is jár.

A főtanítói állásra rendes úton csak az egyetemet végzett és pedagógiai tanári oklevelet nyert egyének pályázhatnak. Az I. fokú tanítóságra a bölcsészeti fakultást végzettek is pályázhatnak, de csakis a tanítói véglegesítési vizsga után nevezhetők ki.

Tehát Romániában a nyolc éves iskolai tanítóképzés befejezésével letett képesítővizsga után a tanítónak még legalább 16 éven át kell megfeszített és szigorúan ellenőrzött önképzéssel képeznie magát, hogy a tanítói fokozat legmagasabb fokát elérhesse, de amikor aztán, bizonyos tekintetben, az egyetemet végzettekkel kerül egyforma elbánás alá. Ennek az a gyakorlati jelentősége, hogy az elemi oktatás ellenőrző személyzete (járásai, megyei, tartományi felügyelők és főfelügyelők) a tanárképző (az egyetem elvégzése után két év) tanítóképző tagozatának végzettjei közül kerül ki, minősítési átlagok sorrendjében. Ezek hiányában versenypályázatra jelentkezhetnek az I. fokú és főtanítók is.

A tanítóképzéssel kapcsolatban érdemes még megemlíteni, hogy a tanítóképző első négy osztályának tanterve teljesen azonos az I—IV. osztályos gimnáziumok tantervével, de mégis a tanítói hivatásra előkészítő módszeres vezetéssel és gyakorlatokkal. Az V-ik képzői osztályba (és minden más középfokú iskola V. osztályába) csakis külön felvételi vizsgával léphet fel a tanuló.

A tanítóképző tantárgyai között ott találjuk a mennyiségtanal kapcsolatban a könyvvezetést, továbbá a szociológiát, melynek a falu monografikus kutatása a főrésze; a kereskedelem- és szövetkezet-tant, ez utóbbihoz gyakorlóiskolául szolgál a képzőintézet és a gyakorlóiskola szabályosan működő iskolaszövetkezete (a tankönyveket, tanszereket a tanulók saját szövetkezetüktől vásárolják). A román nyelven kívül tanítják a latin és francia nyelvet is, de egyesekben megengedheti a miniszter a szomszédos népek nyelvének tanítását is (így engedte meg Aradon, Kolozsvárott és Maros-Vásárhelyen az állami képzőkben a magyar nyelv tanítását).

Érdekes intézkedése a román tanítóképzésnek, hogy minden növendéknek takarékbetéti könyve van, melybe minden tanévben legalább 400.— lejt (kb. 12 P) be kell tennie. A képzői kert és gazdaság jövedelmének egy része évente a dolgozó növendékeket illeti s ez az illetmény is a betétet növeli és így a képzőből kilépő ifjú tőkét visz magával. A tanulók tanszerkészítményei azoknak az iskoláknak tulajdonába mennek át, ahová az első kinevezést kapják.

Mindenik tanítóképzőben két pedagógus-tanszék van szervezve. Az egyik a gyakorlóiskola igazgatója, aki mintatanításokat tart a gyakorlóiskolai tanítók és tanítójelöltek előtt. Miniszteri előzetes engedéllyel új módszerekkel is kísérletezhet. A gyakorlóiskolai tanítók a legalább ötévi szolgálattal bíró rendes tanítók közül versenyzséggel választatnak ki és három év után véglegesíthetők. Az elért fizetésüknek 10%-át kapják gyakorlóiskolai pótlékul.

Minden tanítóképzőnek rendelkeznie kell mezőgazdaság folytatására alkalmas földterülettel. A gazdaság vezetője a gazdasági tanár, aki a gazdaságban lakik és a gazdaság tiszta jövedelmének bizonyos hányadát élvezi. Segítségére van alkalmazva egy mezőgazdasági szakiskolát végzett szaksegéd. A kézimunka tanárának szintén van iparszakiskolát végzett segéde.

Mindenik tanítóképző gondjába veszi az egyik közeli falut s annak Kultúr Otthonában fejtik ki a növendékek szociális tevékenységüket.

A tanítóképző-intézeti tanárok képzése egyenlő (a tanárképzőnek külön tanítóképzői tagozata van) a többi középfokú iskoláéval, azonban a rendes tanárok alapfizetése 10%-kal magasabb, mint az elméleti középiskoláknál. A 6-szor járó ötödéves pótlék itt is, mint a tanítóknál egyenként 25%.

Mindenik középfokú iskolai rendes tanár öt évi szolgálat után jelentkezhet egyetemi magántanári vizsgára (examenul de agregatie). Az igazgatók rendszeren egyetemi magántanárok az ezek számára megállapított alapfizetéssel. Az igazgató heti 6 órát tanít. A középfokú iskolák felügyelő személyzete is az egyet. m. tanári képesítésű tanárok közül kerül ki. A tanár köteles heti óraszámra 15 (ehhez legfeljebb 5 helyettesítési órát vállalhat) és 20 évi szolgálat után csak 12. Heti egy órának számít az osztályvezető tanár munkája, a fizika, kémia, természetrajz tanárainak kísérleti előkészülete és a román nyelv tanárának dolgozatjavítása.

Tíz évi szolgálat után minden tanárnak joga van 6 havi külföldi tanulmányúti szabadságra.

A tanári kiváló szolgálat jutalmazása: nyilvános köszönet; 20 évi szolgálat után egy 25%-os külön érdemfizetési fokozat elnyerése és végül királyi kitüntetés.

Néhány szó a román népoktatásról. — A román új népiskola elvi alapja az 1939. évi törvényben egészen különbözik a korábbtól. Elvetve az individualista elméletet, minden megnyilvánulásában azt hangsúlyozza ki, hogy az egyén az egész közösségnek csak kiegészítő része s ezért az egyén érdeke alá van rendelve a közösségnek. Ez az elgondolás aztán a nevelés terén elhatározó szerephez juttatja a közösségi munkát, a szövetkezést, az Országőr- és Szociális Szolgálat hatóságai jellegű országos intézményeket.

A törvény szerint az elemi iskola és a hozzácsatolt elemi kulturális intézmények célja végezni a gyermekek és ifjak hazafias, erkölcsi, vallásos és szociális nevelését, ezzel egyidejűleg az életre abszolút szükséges ismereteket nyújtani. A gyermekek oktatására szolgáló intézmények: a) gyermek-otthonok 5 éves korig; b) gyermek-kertek 5—7 éves korig; c) elemi iskola 7—14 éves korig; d) gazdasági tanfolyamok 14—18 éves korig; e) analfabéták iskolája 40 éves korig; f) népfőiskola 18—30 éves korig.

Az elemi iskola hét évfolyamos és két tagozatú. Az alsó tagozat 1—4 osztályos, a felső három (5—7) osztályos. Az alsó tagozat részére a tanterv egységes és a minden tanulóra nézve szükséges

ismeretanyagot foglalja magában; míg a felső tagozaton a helyi és környékbeli foglalkozás szerint tartományonként, megyénként, sőt községenként is különböző tanterv az irányadó.

Az alsó tagozaton a tanítás szept. 1-ével kezdődik és június 8-ig tart. A felső tagozaton novembertől április végéig tart és azután a gyakorlati munka kezdődik az iskola művelés alatt álló területén, vagy pedig munkacsoportokban dolgoznak a szülők földjén a tanítók és az iskola gazdasági oktatója felügyelete mellett. E tagozat tanulói a szünidő alatt is berendelhetők bizonyos, csoportokban végezhető munka bemutatására.

Egy egész napot minden hétből az Országörség foglal le magának. Ilyenkor a rendes tanítás szünetel. (Így van ez a középiskolákban is.) Az Országörség szelleme azonban át kell hogy hassa az egész iskolai működést, míg az iskola fegyelmezési kereteit az Országörség szervezete szabja meg.

A heti öt tanítási napon az alsó tagozaton legfeljebb 25, a felsőn 28 tanítási óra tartható.

A felső tagozatból egy 3 kilométeres sugarú kör területen csak egy tartandó fenn, ha a tanulók száma az egyes községekben csekély. A 3 km-nél nagyobb távolságra eső kisebb falvak tanulói részére népiskolai internátus létesítendő egy-egy központi iskola mellett.

Az elemi iskolához kapcsolt intézmények: a) a gyermekek egészsége védelmére: iskolai étkező az iskolai bizottság fenntartásában, iskolai gyógytár és a testnevelési csoportok; b) a gyakorlati kiképzés szolgálatára: iskolai műhely, iskolai kert s iskolai gazdasági telep és szövetkezet; c) az ész és lélek számára könyvtár, iskolai híradó, egyházi énekkar és részvétel az istentiszteleten.

Mindenik elemi iskolában iskolaszövetkezet működik, melyet maguk a tanulók vezetnek a tanítók felügyelete és irányítása mellett.

Az új oktatási, elemi és középiskolai törvényeknek mélyen demokratikus jellegét az adja meg, hogy törvényesen és állandó jelleggel gondoskodnak a nép bármely rétegében jelentkező kiváló tehetségek kifejlődhetéséről. E célból mindenféle iskola minden egyes növendékéről, az elemi első osztályon kezdve, személyilapot kell nyitni, melybe évente be kell vezetni a tanuló testi, lelki, szellemi, erkölcsi, egészségi és szociális fejlődésére vonatkozó adatokat. Továbbmenőleg évente minden megyében megtartják a tehetségvizsgálatot, amikor a tanítók legkiválóbb IV-ik és VII. osztályt végzett tanítványaikat a megyei versenyvizsgára felvezetik. A versenyvizsgán legkiválóbbaknak talált gyermekek részére olyan anyagi támogatást biztosít az állami költségvetés, hogy a hajlamuk szerinti elméleti, tanítóképzői, ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági középiskolában folytathatják tanulmányaikat. A tanító érdemei közé tartozik, hogy hány tanítványával jelent meg a versenyvizsgán és azok közül hányan kerültek be a győztesek közé. A középiskolákban hasonló tehetségkiválasztó versenyvizsgákat tartanak

évente és akik a felső négy évfolyam versenytárgyaiból a három első között szerepelnek, azok egyetemi, főiskolai vagy szakiskolai továbbtanulását a kijáró állami ösztöndíj teszi lehetővé. Minden tartományban létesítendő egy fiú- és egy leánymintalíceum, s ezek tanulóinak fele az elemi versenyvizsgákon kiválóatódott és állami ösztöndíjat élvező ifjak, akik internátusban laknak. Ahol nagy és népes elemi iskola van, ott is létesíthető külön osztály a kiválóknak talált gyermekek részére. A középiskolai törvény 55. §-a azt mondja ki, hogy minden tartományban (10 van ilyen) egy kijelölt líceum mellett internátus létesítendő a kiváló parasztfiúk számára.

A repülőgépen való utazás bármennyire kényelmes is, végeredményben mégis csak elfárad azon az ember, különösen ha a figyelmét a gyorsan egymást követő, szokatlan jelenségek változó ütemben lekötik. Az egyik jelenséget alig vettük észre, már ott a következő. Különböző is kirándulásokon komoly tanulmányokat nem is lehet végezni, ott csak észrevételeket, benyomásokat lehet gyűjteni, melyek ösztönözhetnek a látottak, hallottak tanulmányozására.

Szerettem volna az Országőr és a Szociális Szolgálat egészen új, most teljesen kibontakozásban levő, országos szervezeteket is bemutatni, melyek célja a szociálisabb társadalom megteremtése. Érdekes lehetne megismerni, hogy milyen az az iskolai belső élet, mely az elemi iskola első osztályától fel az egyetem befejezéséig az egyént szervesen bekapcsolja a társadalomba, még pedig úgy, hogy mindenki a gyengébb, a szegényebb társa segítségét természetes kötelességnek tartsa. Ahol a tanulmányaival kiérdemelt egyetemi, főiskolai vagy szakiskolai oklevelét a mindkét nembeli fiijúság csak akkor kaphatja kézhez, ha előbb egy évig terjedhető ingyenes szociális szolgálatot végez falun, a falusi nép kulturális, gazdasági stb. jólétének szolgálatában; ahol a közszolgálatra vállalkozók okmányilag igazolni tartoznak, hogy a nép között, a nép javára minő ingyenes szolgálatot végeztek.

Már az elemi iskola kis tanulói az első naptól hatos csoportokba verődnek és a tanító úgy irányítja őket, hogy természetszerint fejlődjen ki tudatukban, hogy e hatta-gú kis társadalomnak egyenként szerves részei. Ezért még a tanteremben is közel egymáshoz helyezkednek el, feladatokra együtt vállalkoznak, egymást szem elöl nem tévesztik, egymás bajában osztozkodnak, egymás családjait is közlelről megismerve, azok életgondjaiba is hűséggel belekapcsolódnak. E kis fészkek fiókái a különböző iskolákon keresztül a hűség és munka jelszava alatt tovább képezik magukat, hogy a mindinkább bővülő társadalmuknak hasznos és szociális szolgálatra kész és képes tagjai lehessenek.

Ez a gondolat is D. Gusti professzornak több mint másfél évtizedes, tudományos módszerekkel folytatott monografikus falukutatásai eredményeinek figyelembevételével végrehajtott gondos kísérletek után alakult át cselekedetté törvényesen szabályozott keretek között.

Sajnos, ezuttal nem mehetünk tovább, bár magyar testvéreink-

nek egyedül némi autonómiával rendelkező felekezeti oktatásügye is sok tanulságot nyújthatna, kénytelenek vagyunk visszafordulni, hogy szemléletekkel megrakodva idejében térhessünk meg saját otthonunkba. Amiket e kirándulásról azonban magunkkal viszünk, lehet, hogy egyeseket további gondolkodásra, megfontolásra s talán még bővebb ismeretszerzésre is ösztönözhetnek, sőt azt se találnám meglepőnek, ha egyesek e gondolatok szárbaszökését a helyszínén szeretnék megfigyelni. Azonban azoktól is barátságban szeretnék búcsút venni, akik kézlegyintéssel tesznek pontot e kirándulás után.

Végezetül is állom azt a több mint hatévtizedes megfigyelésen alapuló meggyőződésemet, hogyha valaki a szomszédját lenézi, ügyet se vet rá, könnyen tragikus következményű meglepetésekre ébredhet...

Barabás Endre.

A líceum Érettségi Vizsgálati Utasítása és annak kultúrpolitikai jelentősége.

Minden friss, új, az eddigiektől eltérő társadalmi és állami életmegnyilvánulásban a korszellem jelentkezik. A korszellemben pedig a milliók eggyészövéődött ösztönös törekvései fejeződnek ki, s ezek mindig a népek életérzéseiből fakadnak. E népi életérzések a hívatott vezetőkben mintegy testet öltenek; ezért látják kortársaik bennük koruk szellemének hordozóit, ezért tartják kijelentésüket koruk szavának, ezért követik az odaadás készségével.

A mi nemzedékünk életérzései közül a létbizonytalanságtól való irtózást hangoztatják a vezetők mindenfelé a leggyakrabban és a legerősebben. Az egyéni, családi, népi és állami létbiztonság után esengő vágyra alapított politikájuk ezért hirdet és vív harcot mindennel szemben, ami ennek a váagnak teljesülését akadályozza vagy a jövőben gátolhatná.

Komoly törvényhozók még azt is látják, mennyire általános a főlemelkedés óhaja, s ezért nem is hagyják figyelmen kívül a tömegeknek társadalmi érvényesülésre irányuló határozott, sőt eltökélt szándékát.

Még tovább is mennek. Aristotelestől megtanulták, mi az államférfi feladata. Jól meg kell figyelnie a különféle természetű embereket és társadalmi egyesüléseket, s meg kell találnia a módját annak, hogy miképpen válhatnak valamennyien a helyes élet és a számukra elérhető boldogság részeséivé. Ennek előmozdításával válik minden igazi államférfi a művelődés politikusává. A politika lényegében kultúrpolitika.

Kultúrpolitikai elgondolásra, a jövőbetekintő gondoskodás államférfiúi szándékára vezethető vissza a gyakorlati középiskoláról szóló 1938:XIII. t.-c. is. Ennek végrehajtásával egy történelmi mu-

lasztásunkat pótoljuk, mert fokozatosan úgy alakítjuk át iskolarendszerünket, hogy az megfeleljen nemzeti társadalmunk tényleges szükségleteinek. Ilyen szükséglet népünk erkölcsi és értelmi színvonalának felemelése a rövidesen általánosan kötelezővé váló nyolc osztályos népiskola révén. Ugyancsak régen érzett hiány pótlására hivatottak a gazdasági középiskolák, amelyek keretében folyik majd a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi életünkben vezető szerepre hivatott értelmiség kiképzése. S nem kevésbé korszükségletet elégít ki az a nemzeti jellegű és gyakorlati irányú új középiskolánk, mely tanulóit elsősorban a nevelési pályákra készíti elő. Ez a liceum.

Középiskolai tanulóifjúságunkat a szülei társadalmi színvonalának megtartására való törekvés, illetőleg a társadalmi fölemelkedés és egyéni érvényesülés vágya vitte szinte tropisztikus módon a gimnáziumba. Ott szerezhették meg a tanulók azt az érettségi bizonyítványt, mely, — társadalmunk eddigi felfogása szerint, — feltétele annak, hogy valakit a művelt középosztályhoz tartozónak tekintsenek. Köztudomású azonban, hogy már a II. és főképen az V. osztályban a gimnáziumi tanulók tekintélyes százaléka elmaradt. Az 1921/22—1925/26. tanévek folyamán az összes gimnáziumi tanulóknak csak 54.7%-a jutott el a VIII. osztályig. Más szóval 45.3%-a elmaradt.*

Mennyi csalódásnak, kedvszegésnek, kényszeredett pályaválasztásnak vette a fenti törvény elejét azzal, hogy a gazdasági középiskolák és a liceum végzett, a nálunk annyira szükséges gyakorlati érzékkel bíró tanulóik részére is biztosítja az érettségit és kiterjeszti a liceumi érettségi bizonyítvány képesítő hatályát mindazokra az állásokra és tisztségekre, amelyek elnyeréséhez az 1883:I. t.-c. értelmében középiskolai érettségi bizonyítvány szükséges. E mellett a liceumi érettségi bizonyítvány birtokosa előtt megnyitja a továbbtanulási lehetőségek egész sorát: a tanítóképző akadémiát, a polgári iskolai tanárképző főiskolát, a gazdasági szaktanítóképzőt, a gazdasági akadémiát, a kertészeti akadémiát, a kereskedelmi főiskolát, a zeneművészeti főiskolát, a képzőművészeti főiskolát, a testnevelési főiskolát, a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karának közgazdasági és kereskedelmi osztályát, valamint gazdasági szaktanárképző intézetét, továbbá — férfiak részére — a közigazgatási és a különféle közlekedési tanfolyamokat, nők részére a védőnőképző intézeteket.

Mindezeknek megfelelően a liceumi érettségi vizsgálat célja annak megállapítása, hogy

- a) szert tett-e a jelölt olyan műveltségre, melynek birtokában betöltheti a középiskolai érettségi vizsgálatához kötött állásokat,
- b) elérte-e a jelölt a nemzeti műveltségnek a felsőbb tanulmányok folytatásához szükséges fokát,

* V. ö.: A magyar középiskolák statisztikája az 1932/33. tanévig. Kiadja a M. Kir. Közp. Stat. Hiv. 1934.

- c) tájékozott-e a nevelésre vonatkozó ismeretkörben,
- d) kellő készséggel rendelkezik-e ismereteinek gyakorlati alkalmazásában.

Az érettségi írásbeli, gyakorlati és szóbeli vizsgálatból áll. Sem az írásbeli, sem a szóbeli vizsgálat egyetlen tárgya alól sem adható felmentés. A gyakorlati vizsgálat két tárgyra terjed, s ezt a jelölt a megállapított tárgyak közül szabadon választhatja.

Az írásbeli vizsgálat célja annak a megállapítása, hogy

a) rendelkezik-e a jelölt a művelt embertől megkívánt írásbeli kifejezés készségével,

b) van-e kellő jártassága a mennyiségi ismeretek alkalmazásában és a mindennapi életben előforduló számítási feladatok megoldásában,

c) nevelői érzékkel tudja-e felhasználni a nevelésre vonatkozó ismereteit.

Ennek megfelelően három dolgozatot kell a jelöltnek készítenie, mégpedig a magyar nyelv- és irodalomból, a mennyiségtanból és a nevelési ismeretekből.

E vizsgálat a gyakorlati és szóbeli vizsgálattal együtt szerves egészet alkot, s ezért nem választható el az írásbeli vizsgálat az érettségi vizsgálat két másik részétől (26. §.). Ennek értelmében bocsátható a jelölt gyakorlati és szóbeli vizsgálatra akkor is, ha mind a három dolgozata elégtelen (24. §.). Ez azonban távolról sem veszélyezteti az írásbeli vizsgálat színvonalon tartását, mert a végleges érdemjegy megállapításakor az írásbeli eredményét éppúgy tekintetbe kell venni, mint a megfelelő tárgyból tett szóbeli vizsgálat eredményét. Különben sem valószínű, hogy érettségire jelentkezhesék olyan jelölt, — miután a liceumban magántanuló senkisémet lehet — akinek mind a három dolgozatát elégtelennek kelljen minősíteni. A gyakorlati és szóbeli vizsgálatra bocsátás nem enyhíti az írásbelivel kapcsolatos követelményeket, hanem csak elvileg hangsúlyozza az érettségi vizsgálat részeinek szerves összetartozását.

Általános kultúrpolitikai szempontból — világviszonylatban is! — figyelmet érdemel a liceumi érettségi vizsgálatnak a gyakorlati tárgyakra történt kiterjesztése. Ebben elsősorban a munka kedvezőbb társadalmi értékelésére való ránevelés nemzetemelő szándéka jutott érvényre. A gyakorlati vizsgálaton gyakorlati érzékükről, leleményességükről és ismereteik alkalmazásában elért jártasságükről, cselekvőképességükről tesznek a jelöltek tanúbizonyságot. Tárgyai:

- a) a természetismeret (háztartási ismeretek) gyakorlati részei,
- b) a kézimunka,
- c) a rajz,
- d) az ének,
- e) a zene. Ezek közül minden jelölt, — szabad választás alapján — kettőből tesz vizsgálatot. Amikor a jelöltek érettségi vizsgálatra jelentkeznek, ugyanakkor jelentik be írásban azt is, melyik két tárgyból óhajtanak gyakorlati vizsgát tenni.

Az énekből és a zenéből való érettségi vizsgálatot a Zenemű-

vészeti Főiskola, a rajzból való érettségét a Képzőművészeti Főiskola, ezt és a természetismeret gyakorlati részeiből való érettségét a Közgazdaságtudományi Kar, illetőleg a Gazdasági Szaktanárképző Intézet, valamennyit a polgári iskolai tanárképző főiskolák bizonyosan örömmel fogják üdvözölni.

Feltétlenül haladást jelent mind társadalmi, mind családvédelmi és nevelési szempontból a háztartási ismeretek gyakorlati részeinek és a kézimunkának a gyakorlati érettségi vizsgálat választható tárgyai közé történt beiktatása is. A háztartási ismeretekből étel(levés- vagy főzelék- vagy sült)készítési gyakorlatokat kell feladatul kitűzni. Ez a „sütés”, „főzés” nyilvánvalóan nehezebb feladat elé állítja a vizsgázót, mintha ezen a címen egy ételsort, háztartási költségvetést vagy számadást kellene összeállítania. A kivitelezés ugyanis feltételezi a kellő hozzáértést, amiről a bizottságnak különben úgy is meg kell a vizsgázó munkája közben győződnie.

A liceumi érettségi vizsgálat szóbeli részében kell a jelölteknek nemzeti műveltségükről, gyakorlati érzékükről, gondolkozó- és ítélőképességükről, valamint szóbeli kifejezőképességükről tanúbizonyságot tenniök. E vizsgálat tárgyai:

1. magyar nyelv és irodalom,
2. történelem,
3. természetismeret,
4. mennyiségi ismeretek,
5. nevelési ismeretek.

A szóbeli vizsgálatra vonatkozó utasítások mind a jelöltek műveltségi fokának és ismeretkörének lehető pontos megállapítását célozzák.

Az É. V. U. VIII. fejezete, — a törvény szellemének megfelelően — világosan mutatja a fiú- és leányliceumok közti különbséget. Ez egyfelől a kétféle liceum tantervi eltéréseiből adódik, másfelől abból a törekvésből, hogy végre maradandó formát öltjön a társadalmunk részéről régóta és egyre sürgetőbben kívánt latinmentes leányközépiskola. Ennek érdekében tehetnek a leányliceumi érettségi vizsgálatot tett tanulók az intézetükben tanított élő idegen nyelvből kiegészítő érettségi vizsgálatot, s arról külön bizonyítványt kapnak.

Az É. V. U.-ból kiténik, — amint azt az életbeléptető miniszteri rendelet hangsúlyozza — hogy a liceum tekintetbe veszi a tanulók adottságait, s ezzel elősegíti az egyéni kiválóatodást és a sajátos képességek kifejlődését.

A gyakorlati irányú neveléssel kiegészített általános képzés eredményesebbé teszi a főiskolai szaktanulmányokra és a különböző felsőbb tanfolyamokra való előkészülést is. S mint a tanítóképző akadémia egyedüli közvetlen alapépítménye, az arra alkalmas tanulókat ráeszmélteti a liceum a jövőendő hivatásukkal járó kötelesegekre és meg is indítja a tanítói pályára való ránevelésüket.

A legkülönbözőbb életpályákra lépő liceumi tanulókat nemcsak a diákévek élményei és az érettségi vizsgálat emlékei tartják majd össze, hanem a nevelésnek megértett, őket átható és krisztusi érte-

lemben humanizáló gondolata, amelyet valamennyien magukkal visznek az életbe. Ettől pedig joggal várhatjuk az önnevelés és családi nevelés hatóerejének növekedését, a felelősség érzésének általánossá válását, és... a tanítói hivatásnak, s e magasztos hivatást teljesítő tanítósnak fokozottabb megbecsülését.

„Igazi köre az embernek, amelyben úgyszólván csodákat művelhet, mindig csak az, amelyre (nem pedig amelyben!) született” (Széchenyi). Ebbe az életkörébe kell mindenkit a kultúrpolitikának elsegíteni a megfelelő iskola révén. Az iskolának pedig képessé kell tenni a tanulót a neki megfelelő élet(munka)kör hiánytalan betöltésére, amint ez az É. V. U. minden §-ából is kitűnik.

Váradai József.

Néhány szó a tanítóképző akadémia nem kötelező tárgyairól.

Az 1939. év tavaszán számos értékes cikk jelent meg a *Magyar Tanítóképző* lapjain a tanítóképző akadémia tartalmáról. Ez év elején pedig egyik tanítóképző-intézet bocsátott ki egy tervezet tananyagbeosztásának megvitatása céljából.

E cikkek, illetőleg tervezet nagyban körvonalazták a t. a.-n tanítandó tárgyakat és anyagot, a tanítás módját, stb., azonban a nem kötelező (vagy másként mellék-, vagy rendkívüli) tárgyak kérdését vagy egyáltalán nem, vagy csak felületesen érintették. Pedig a népiskolai tanítóképzésről szóló törvény nem kötelező tárgyak felvételére is lehetőséget ad. Nem kötelező tárgyokról mindössze Molnár Oszkár tesz említést, amennyiben énekkart, zenekart, élő idegen nyelvet és kisebbségi nyelvet vesz fel.* Már pedig a nem kötelező tárgyaknak sokkal nagyobb fontosságot kell tulajdonítanunk a t. a. szempontjából, mint azt első pillanatra gondolnánk.

A t. a. készülő tanterve minden bizonnyal az akadémiai nívónak megfelelő terjedelemben fogja tartalmazni a megfelelő nívón tárgyalható tananyagot. Ez az anyag azonban a tanítóképzésről szóló törvény szellemével megegyezően a hallgatók tanítói hivatásra való előkészítése szempontjából lesz összeállítva, ami természetesen az azt jelenti, hogy határozott, szinte merev korlátok között mozog. Ennek így is kell lennie a rendes tárgyak kereteiben, mivel a t. a. nincs felruházva az egyetemeket megillető tanítási szabadsággal. Ezt a szabadságot azonban akadémiánk is megkaphatja az alaptörvény megsértése nélkül akkor, ha a nem kötelező tárgyak megválasztásánál kapunk szabad kezet. Ezen a téren tágíthatjuk ki a t. a. rendes tárgyainak zárt kereteit és így az akadémia nyújtotta tudás körét is bővíthetjük.

* M. T. LII. évf., 81. l.

A t. a. nem kötelező tárgyainak kérdését a következők alapján képzeljük megoldhatónak.

Minden t. a.-n több nem kötelező tárgy tanítása folyna, rendszerint a délutáni órákban. E tárgyak közül a hallgatók érdeklődési körüknek megfelelően szabadon választhatnának. A heti óraszám 1., 2. esetleg 3 óra is lehet. E tárgyakat a líceum és t. a. szaktanárai adnák elő, szabad választás szerint. E téren az illető szaktanároknak szinte egyetemi szabadságot kellene adni, — természetesen a megfelelő határok között —, vagyis sem a tanár személye, sem az előadott tárgy neme, címe és heti óraszámja nem volna előírás szerint megkötve, azt az önként vállalkozó tanár egyéni belátásának megfelelően határozná meg. Ezek az órák nem számítanak bele a rendes heti óraszámába és vagy semmi, vagy csekély óradíjat jelentenének, ami azt vonná maga után, hogy csak olyan tanárok vállalkoznának e tárgyak előadására, kiknek nem okozna nagy munkatöbbletet a készülés, mert már beledolgozták magukat abba a tárgykörbe.

Mivel a líceum és akadémia szaktanárai tartanak az előadásokat e tárgykörökből, nyilvánvalóan e tárgyak előadásának színvonalja átlagban nem ütné meg az egyetemi előadások színvonalát, mert hiszen e tárgyak előadói nagy százalékban nem lesznek egyúttal e tárgyak tudományos művelői is. Ez azonban nem lenne hátrányos, mert nem „fiókkutatókat” akarnak ezek az előadások nevelni, hanem csak az érdeklődést kívánják kielégíteni egyes részletproblémák köréből és a további tanulás, a komoly, szakszerű önművelés lehetőségét akarják megadni. Másrésről azonban ezek az előadások pedagógiai szempontból bizonyára az egyetemi előadásokat is felül fogják múlni nagy átlagban, ami nem lebecsülendő haszon. Végeredményben pedig, ha az előadó tanárok nagy része nem is kimondottan, vagy „kiképzetten” tudósa is e szaknak mégis csak sokkal többet tudnak és sokkal jártasabbak hallgatóiknál, annyira, hogy az előadások a kijelölt célt feltétlen elérik.

Mint említettük, a hallgatók a tárgyakat érdeklődési körüknek megfelelően szabadon választanak. Egy-egy hallgató esetleg több tárgyat is felvehetne. E tárgyakból és lehetne érdemjegyet szerezni, azzal a móddal, ahogy a rendes tárgyak jegyét kapják. E tárgy és az érdemjegy a végbizonyítványukba, esetleg oklevelükbe is belekerülne. Ezzel is nagyobb súlyt nyernének ezek az egyébként nem kötelező tárgyak.

E tárgyaknak egy-egy tanévben (szemeszterben) beállított nagyobb száma és a hallgatók esetleges kis száma miatt előfordulna az is, hogy egy-egy nem kötelező tárgyra csak néhány hallgató jelentkezne. Ez azonban inkább előny, mint hátrány lenne (az egyetemen is sokszor előfordul ilyen eset), mert ezzel a kevés hallgatóval annál többet lehetne foglalkozni.

E nem kötelező tárgyak szerepét és a rendes tantárgyakhoz való viszonylagos helyzetét talán legjobban úgy világíthatjuk meg, ha párhuzamba állítjuk a t. a.-t az egyetemmel. Az egyetemen

a tanárképző intézet által előírt „rendes tárgyak” (amikből kötelező felelés van) felelnének meg a t. a. rendes tárgyainak, míg az egyetemi hallgatók által szabadon választott magántanári előadások a t. a. nem kötelező tárgyainak felelnének meg. Ezek változatos-sága, sokoldalúsága a szigorúan vett tanítóképzés rendes tárgyain kívül a társadalmi, művészeti, tudományos életben való magasabb-fokú tájékozódásra adna lehetőséget.

Nézzük most e tárgyakat közelebbről. Ezek között szerepelhetnének *Molnár* Oszkár fentebb idézett tárgyai is. A többi nem kötelező tárgy teljesen tág területről választható. Így mindazon tárgyak ide tartozhatnak, melyek a líceumban tanult tárgyak folytatásai, vagy azok részletkérdéseit ölelik fel. Hogy csak néhány, kapásból vett címet említsünk: A legújabb kor prózai irodalma. Történelmi kútforrások. A föld története. Öslénytan. Bevezetés a felsőbb mennyiségtanba. Az anyag legújabb elmélete. Vegytani kísérletek. Örökléstan. Szociológia. Hétköznapi jogi kérdések. Stb. stb.

A tanítás módja is a tanár belátásától és a tárgy természetétől függene. Vagy előadás, vagy szemináriumszerű munkával oldható meg.

E nem kötelező tárgyak felvétele ellen azt lehetne felhozni, hogy ellentmond a tanítóképzés újjászervezésére alkotott törvénynek, mely kimondja, hogy a t. a. közművelődési tárgyakat már nem tanít, — az a líceum feladata.* Ez azonban nem zárja ki azt, hogy nem kötelező tárgyak ilyen problémákkal ne foglalkozhassanak. Mert hiszen a líceum tanulói még sok oly kérdést nem tudnak megemésztetni a közművelődési tárgyak keretein belül, mit a t. a. érettebb ifjúsága ilyen tárgyak kereteiben könnyűszerrel feldolgoz. A középiskolák tanulóinak életkora és lelki érettsége nem megfelelő sok ily tárgy tanuláshoz.

A másik szempont, ami e nem kötelező tárgyak beállításának javaslatához vezetett, mélyebb eredetű. Az egyének nagy százalékában az érdeklődés nem irányul minden életjelenség felé egyenlő mértékben. Sok oly feladatkör van, mely egyénenként maga felé vonja az embereket. Ez a mozgató ereje az életpályák kiválasztásának, vagy — közelebbre tekintve — pl. a tanári pályán a „szak” választásának is. Ez a lelki irányítottság felnőtt, s valamely munkakörben teljesen elfoglalt egyénnél is megnyilvánul, így pl. a tanítóknál is. Bár nagymértékben el vannak foglalva, különösen az utóbbi évtizedekben kialakult faluvezetési feladatokkal, mégis a tapasztalat sok esetben megmutatja ezt az irányított érdeklődést. A kötelességszerű munkában, a családi gondokban kifáradva az ilyen emberek szinte felüldülnek, ha saját — egyébként közömbös jellegű, esetleg a zajló élettől távoleső — problémáikat vehetik elő. Ez óv meg sok embert attól, hogy a szenvedélyek és káros szokások karjaiba vesse magát a szórakozás vagy pihenés örve alatt.

A középiskola (líceum) csak éppen az alapot adja meg ahhoz,

* Népisk. tanítóképzésről szóló törvény 9. §. (1).

hogyan valaki szakirányban is művelhesse magát. Ennek a továbbfolytatására miért ne adja meg a lehetőséget a tanítók akadémiaja, mely egyedül hívatott arra, hogy a tanítók magasabbfokú kiképzését szolgálja. Ezt a feladatát végezze ne csak tisztán a rideg hivatáselőkészítéssel, hanem adja meg a lehetőséget minden arra vágyó hallgatójának, hogy kedvenc problémáival, különlegesebb érdeklődési köreivel is foglalkozhasson. Ez a másik cél, amiért a nem kötelező tárgyak ezen rendszerének a behozatalát javasolom a tanítóképző akadémian.

Vizsgáljuk meg, egyedül állunk-e ezzel a gondolattal, hogy ugyanis a t. a.-n a tudományok széles területeiről is akarunk további irányításokat adni. Vagyis, hogy lehetőséget akarunk adni a hallgatóknak a sok más, — szigorúan a tanítói pályára való előkészület mellett — szakirányú önművelésre is.

Nem állunk egyedül, annyira nem, hogy több állam közoktatása nem is így, melléktárgyszerűen oldja meg a feladatot, hanem határozottan előírja valamely választott szakban a fokozottabb elmélyülést. Így pl. a német tanítóképző főiskolák célkitűzésében határozottan benne van, hogy „az akadémia célja a szakképzés mellett a közművelődési tárgyak valamely választott csoportjában a tudás elmélyítése. Ezek a közismereti tárgyak minden jelöltre kötelezők, csak kiválasztásuk van a jelöltek tetszésére bízva. Hasonlóképpen az angol és a volt lengyel főiskolákon. A jelöltek szabadon választhatnak nyelveket, történelmi tárgyakat, természettan—mennyiségtant, egyéb természetismeretet. A krakói pedagógiumban a négy szemeszter heti 117 órájából 24 óra esik az így választott tárgyra, a német pedagógiai akadémiaikon minden szemeszterben heti 3—4 óra, a bécsi pedagógiai intézetben szemeszterenként 6—6 óra.”*

Amint látjuk az idézetekből, több külföldi tanítóképző főiskola sokkal többet tesz meg a szakirányú művelés terén, mint amit mi kívánánk.

A tanítónak a jövőben még nagyobb mértékben ki kell vennie részét a népművelés munkájából. E feladatnak is jobban meg tud felelni az a tanító, akit nem csak szorosan vett tanítói hivatásra készítettek elő, hanem aki a középiskola színvonalát meghaladó, akadémiai kiképzést nyert a javaslatunkban kifejtett nem kötelező tárgyak hallgatása révén. Ezt annál is inkább megemlíthetjük, mivel a népművelésnek, mint tantárgynak az esetleges beiktatása csak azt jelentheti, hogy a népműveléssel csak általános pedagógiai, társadalmi, néplélektani, stb. szempontból foglalkozhatnak, de nem a népművelési előadások tárgyainak inkább tudományos feldolgozásával. A középiskola (liceum) elvégzése ebből a szempontból sem elegendő, ott ismét csak az alapokat kapja meg a jövőbeli tanító, a betetőzést s magasabb szemszögből való áttekintést csakis

* Molnár O.: A tanítóképző akadémia tartalma M. T. LII. évf. 73. l.

az akadémia megfelelő „melléktárgyának” hallgatása útján nyerné el és az ezen alapuló komoly önműveléssel.

Végezetül még egy felhozható ellenvetéssel kell számolnunk. Azt mondhatná valaki, hogy a „melléktárgyak” hallgatása feleslegesen megterheli a hallgatókat. Erre csak azt felelhetjük, hogy a megterhelés, vagy meg nem terhelés nem ettől a heti 1, 2, esetleg 3 óraszaporulattól függ, hanem a rendes tárgyak óraszámától. Ez a néhány óra, — azt is figyelembe véve, hogy önként választott tárgyról van szó, tehát kedvvel látogatott, — a megterhelés nézőszögéből tekintve — minden más tárgy mögé kerül. De tekintetbe véve azt is, hogy a t. a.-n nagy számban szerepelnek ú. n. „könnyű” tárgyak is, még a heti 36, 38 órás beosztást sem lehet túlságos megterhelésnek venni.

Mindezeket összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a tanítóképző akadémia úgynevezett nem kötelező tárgyainak fentiek szerint való beállítása úgy az egyén, mint a társadalom szempontjából előnyös volna.

Jeges Károly.

Táblai rajz mint önálló tárgy a tanítóképző akadémián.

A líceumi tanterv rajzi részét vizsgálgatva önkéntelenül vetődik fel bennünk a kérdés: milyennek kell lenni ez után az akadémiai rajztanulmánynak? A lassan elévülő tanítóképző rajztanítása, a régi tanterv kötöttségei folytán, nem hozott olyan eredményt, mint amilyent elvárhattunk volna a módszer iskolájában. E megállapításomnak alapja az a kép, amit ma a tanítóóság által alkalmazott rajzmunka nyújt. A tanító fél a rajztól! Az öncélú rajz, önálló tárgyként beiktatva a népiskolai tanulmány keretébe, tud eredményt felmutatni. Az elemi iskolából távozó gyermek rajzkészsége az életigényeknek megfelelő. A többi tárgyak és a szemléltetés szolgáltatára hivatott táblai rajznak azonban nincs meg az a szerepe és helye, ami pedig megilletné. A tanítóképző rajzi tantervében szerényen húzódik meg egy-egy mondat által lefedve és jelezve, hogy ennek is kellene helyet szorítani, de eddig külön figyelmet nem fordítottunk rá. Nem ismertük talán fel, hogy ez a szemléltetés legolcsóbb eszköze. A kréta egy gyakorlott kézben egész tanítói szertert képes pótolni.

Mikor az első hangokat halljuk az akadémiai munka elosztásáról és az akadémiáról kikerülő modern tanító igényeiről, legyen szabad a mult ezen hiányára az illetékesek figyelmét felhívnom. A táblai rajz az akadémia két évfolyamán önálló szerepet kél! Szükségességénél fogva mellőzést, gyakorlati természeténél fogva megszakítást nem szenvedhet. Évi 30 óra nem sok idő egy biztos készség megszervezéséhez, de aki az átadás nehézségeit és az anyagot

közelebbről vizsgálta, értheti csak, hogy erre a keretre feltétlenül szükség van. Munkánk önálló tanmenetet és módszert kíván, hozzá jó felszerelést és függőleges táblafelületet bőven.

A tanmeneti munka elgondolásom szerint két részből áll. a) Rajzelemek gyűjtése és azok begyakorlása. (I. évf.) Rajzlemezek alá nem csak a sematikus emberi és állati alakok tartoznak, hanem a tájak, ezek terepelemei, különféle fák, jelenségek, nyugalom és mozgás, anyagszerűség grafikai jegyei, különféle nézetek, túlzások, térábrázolás síkon, a vonal és a foltfelület élete, a színes kréta lehetőségei az iskolatáblán, — lennének ennek a munkának jellemzőbb egységei.

b) Az alkalmazott táblai rajz. (II. évf.) A fenti elemek kombinációi és az elemi iskolai tantárgyak, főként a beszéd- és értelemgyakorlatok kapcsán mindenütt előforduló rajzolható részletek grafikai leírása. Szemléltető, dramatizált rajz.

Az itt megjelölt munka merőben más, mint amit eddig a tanítónövendék a rajzórák legtöbbször végzett. Az akadémiának el kell érni oda, ahol a nem művészi értelemben vett „képírás” időbelivé válik s az iskolatábla a tanító gondolatának vetítőlappá lesz. Nem szabad a táblai rajzban rejlő lehetőségeket tovább parlagon heverni hagyni. Modern fogalmazásban és célkitűzésekkel fel kell támasztanunk a képírást, aminek egyszerűsítése, a betű, ma olyan kezes eszköze gondolataink kifejezésének és rögzítésének.

Ezen óhaj és e pár sor természetesen nem meríti ki azt az igényt, amit a rajz az akadémián a modern tanítóképzés érdekében támaszthat, de a fentieket vélem annyira közérdekűnek és elsőrendű fontosságúnak, hogy e formában is helyet kérjek számukra.

Buday Lajos György.

EGYESÜLETI ÉLET.

Januári tagértekezlet. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1940. január 15-én a bpesti r. kat. óvónőképző-intézetben megtartott tagértekezletéről. Jelen vannak *Mesterházy Jenő* főtítkár elnökte mellett *dr. Jelítainé Lajos* Mária dr., *Soós Marcellina*, *M. Németh* M. Margit, *Fejér Ágnes*, *Szeremley Ákos* dr., *Nemeshanyi Béla*, *Somos Lajos* dr., *Zentai Károly* dr., *Bakonyi Ferenc* (Eger), *Katona Miklós* dr. (Szeged), *Árpácssy Gyula*, *Gárdonyi József*, *Kerner M. Lucia*, *Müllmann M. Benigna* (Zsámbék); *Csorda Romána*, *Piros Gabriella*, *Summer Marillae*, *Mácsai Kaszilda*, *Kostelnik Remigia*, *Marácz J. Margit*, *Vajda S. Róza* (Pápa); *Kabler Nándor*, *Papp Mária*, *Paáll Erzsébet* dr., *Pumb Augusztina*, *Buday Mária*, *Mácsay Károly*, *Ádám Zsigmond*, *Barabás Endre*, *Szemes Gábor* (Jászberény); *Erdélyi Olga*.

A megjelenteket a távollévő beteg elnök nevében Mesterházy Jenő főtítkár üdvözölte és megnyitotta a tagértekezletet. Ezután *Barabás Endre Pedagógiai kirándulás a közeli keletre* címen tartott felolvasást.

Az előadás után *Nemeshanyi Béla* szólalt fel elsőnek. Az elhangzott-

tak alapján az a benyomása, hogy a román pedagógia célkitűzéseiben, eszméiben bizonyos rokonságot mutat a vasgárda célkitűzéseivel, mintha bizonyos fokig annak a szervezkedésnek a levezetését szolgálná. Éppen azért tudni szeretné, hogy az őrszolgálat és szociális gondoskodás mióta találta helyet a román pedagógiában?

Barabás Endre válaszában elismeri, hogy a hasonlatosság megvan, de megjegyzi, hogy a szociális gondolat már a múlt század végén, a 90-es évek elején utat tört Románia pedagógiájába. A nép szociális jólétének emelése a szövetkezetek alapításával kezdődött. A miniszter utasításai alapján minden faluban lennie kellett szövetkezetnek. Az ilyen szövetkezetek alapítója, lelke a tanító volt. A tanítói hivatásról vallott felfogás szinte kényszerítette erre a tanítót, mert nem tekintették jó pedagógusnak azt, aki iskolán kívül nem tudott szociális tevékenységet kifejtetni. A háború előtti hatévfolyamú tanítóképzőkben különösen a falusi parasztyermekeket igyekeztek támogatni, a tehetségesebbeket különféle ösztöndíjjal előbbre juttatni. Ezekből elsőosztályú tanítók lettek, akik munkájukat kiválóan végezték. A háború után közoktatásügyük felhígult. Igyekeztek oktatásügyüket jobbá tenni, ezért tanulmányozták Európa és Amerika szociális intézményeit. Tizenöt év előtt felállítottak egy kétévfolyamú Szociális Szemináriumot. Célja, hogy a falu megismerésének módszereit kidolgozza. A tanítóképzők szociális anyagában is szerepel a falukutatás. Az őrszolgálat és szociális szolgálat megszervezése tizenötévi kísérletezés eredménye. A miniszter az egész országot behálózta a szociális szolgálattal. Az iskolai tanítás $\frac{1}{6}$ -át elveszi az őrszolgálat. Benne van a cserkészlet, zöldkereszt, stb. Az őrszolgálat és szociális szolgálat alapelve: mindenkinek munkát kell végeznie a közért. Ennek a szellemnek hatása mindenütt mutatkozik. Óriási összegeket tudnak összegyűjteni közös célokra. Minden faluban lennie kell kultúrháznak. A telket a falu adja, épületről, berendezésről a szociális szolgálat végrehajtó szervei gondoskodnak. A kultúrházban talál helyet a fürdő, gyógyszerár, szülőotthon, stb. Az országos őrvezetők maguk közvetlenül a királyi felügyelete alatt állnak, ezzel is hangsúlyozni kívánják a mozgalom jelentőségét.

Adám Zsigmond a vizsgák tárgyilagossága iránt érdeklődik. Mennyire személytelenek ezek? Milyen szempontok vezetik az állami bizottság tagjait? S végül milyen a falunak ítélete a tanítóval szemben?

Barabás Endre megemlíti, hogy állami gimnáziumokban is sok diák bukik. Volt rá eset, hogy minden diák elbukott. A vizsgák komolyak. A bizottság nem is tudhatja, hogy ki a vizsgázó. Neve borítékban van. Csak a dolgozat elbírálása után derül ki az írója.

Szemes Gábor szeretne néhány tankönyvbe betekinteni. Bár nem ismeri a nyelvet, de lapozgatás közben meg tudja állapítani, hogy milyen rendszerre épült fel, milyen színvonalú. A szociális szolgálat népi gondolat. A népiség szolgálata Európa minden államában erőteljes fejlődésnek indult. Nálunk is rövid időn belül teljesen szociális irányban fog átalakulni a gondolkodás. A falu gondolatát erőteljessé kell tenni. Meg kell akadályozni a falutól való elszakadást, azt, hogy 30 holdas gazda városi alacsony állásért elkivánozzék földjétől. A tanultsága révén kiemelkedett román paraszt hű maradt társadalmi osztályához. Továbbra is annak érdekeit védi. A magyar paraszt ha tanul, hű marad-e? Megállapíthatjuk, hogy ez a szociális gondolkodásmód a Felvidék fiatalságának is szellemi tulajdona. Ne késlekedjünk a román pedagógia eszméit, módszereit megismerni, hogy az átszervezés idején már készen álljunk, tudjunk a magunkkal hozott szellemi örökségükhöz alkalmazkodni.

Dr. Jelitainé Lajos Mária dr. meglepetéssel állapítja meg, milyen sok értékes gondolat található Románia pedagógiai szervezetében. Nagyon tanulságos a falu gondolata. A falugondozást valamilyen formában minden iskolának meg kellene valósítania. A II. ker. tanítóképző pl. elhatározta, hogy egy falu iskoláját ellátja tankönyvekkel. Ezt más intézetek tanulói is megtehetnék. Igazán nem nagy áldozat.

Barabás Endre utalt arra, hogy Romániában kivonták a tankönyveket az üzleti forgalomból. A minisztérium adja ki, önköltségi áron juttatja el a tanulókhöz. A szegény tanulók ingyen kapják a tankönyveket. A tankönyvszervezést az iskolaszövetkezet oldja meg. A tanítót pedig még az az is jobban hozzá akarják kapcsolni a néphez, hogy tanítójelölt korában készült szociális, gazdasági tartalmú népművelési dolgozatából kinn a faluban kell előadást tartania. Vizsga után pedig minden tanult embernek egy évet falun kell töltenie, hogy ott ingyenes szociális munkát végezzen.

Mesterházy Jenő tanulságul megállapítja: régi hibánk, hogy nem keressük az alkalmat szomszédaink megismerésére. Az elhangzottakat mindannyian meglepődéssel hallgathattuk. Büszkék is közoktatásuk szellemére és szervezetére a románok. Dicsekedve mutatták be a legutóbbi párizsi világkiállításon, amikor a nyugati kultúrállamok is elismeréssel nyilatkoztak közoktatásügyükről. Különösen a benne rejlő, mindent átható segítség szelleme fogta meg ott a látogatókat. Törekedjünk tehát szomszédaink megismerésére, legalább ottélő rokonaink, barátaink útján. Egy tanárbarátja révén igen érdekes dolgokat hallott ő is. Romániában pl. a tanároknak 20 évi szolgálati idő után csak heti 12 órájuk van. Így adnak helyet a fiataloknak és időt az idősebbeknek, hogy tapasztalataikat irodalmilag is gyümölcsöztessék. Ezt a rendszert, mely francia eredetű, csak helyeselni lehet. A tanulóifjúság is jobban szereti a fiatal tanárt. Az idősebbek kedélyvilága, egyénisége már kevésbé illik úgysis a fiatalokhoz. Az öregebb, fáradtabb tanár 12 órát alaposabban is tud ellátni, mint 18—20-at. A népet, a parasztságot különös gonddal támogatják, persze csak a románt. Minden megyéből a tanfelügyelő javaslatára két tehetséges, de csak földmívelő parasztyermeket ingyenesnek vesznek fel, s ingyen tanítanak a tanítóképzőben. Nincs protekció az ösztöndíjak adományozásánál és a bizonyítványokat idegen bizottságok adják az elért eredmények alapján. Ha ezzel szemben vizsgáljuk a mi növendékeink szociális viszonyait, bizony nem kapunk elég megnyugtató képet. Éppen mikor a földmívelő parasztság érdekeinek védelmét, megerősítését hangoztatták a legjobban, megszűnt a tanítóképzők ingyenessége. Bár az 1868:XXXVIII. t. c. alapján a tanítóképzés ingyenes, más címen, mint pl. épületfenntartás, 100 P-öt kell a növendékeknek fizetniük. A liceumi tanuló nem fizeti, ott a tandíj is elengedhető, a képzőben azonban a 100 P-öt a hadirokkantak fiain kívül mindenkinek fizetnie kell. Pedig a tanítóképző volt a multban az a hely, ahol a tehetséges parasztyermek érvényesülhettek és gyarapíthatták a középosztályt. Csodálkozással kell megállapítanunk, mennyivel fejlettebb szomszédainknál a szociális gondolkodás és hogy mennyi mindent tesznek a faluért. De csak a román falvakért, mert a magyar falvakat elkerülik az orvost, gyógyszerészt és tanácsot adó királyi autók. Ott élő magyar testvéreink gyermekei hátrányos helyzetben vannak, mert nem tudják a nyelvet jól. Az ilyenek azután nem tudnak jó eredményeket felmutatni, s ezért elesnek a tandíjmentességtől. A szegényebbek tehát nem tanulhatnak. Pedig amelyik jól tud románul, az megbír velük, sőt a főiskolai statisztika azt mutatja, hogy az odáig eljutó magyarok mind jobbak. Az ő pedagógiai rendszerük a román álláspontot segíti. Minden eszközzel rákényszerítik nemzetiségeiket a román

nyelvre, ezért veszélyes és nem emberséges ez a rendszer. Aki magyarul beszél, azt a legtöbb helyen üldözik. Ne feledjük, csak akkor leszünk teljesen tisztában önmagunkkal, ha megismerjük szomszédaink erejét, céljait, törekvéseit és azokat számon tartjuk. A magyarságnak tesznek tehát szolgálatot azok, akik a nyelv és a hely ismeretének birtokában először irodalmilag, majd a helyszínén végzett kutatások alapján tanulmányozzák szomszédaink kulturális, iskolai intézményeit, szervezetét. Ezek az ott szerzett tapasztalatok fognak azután rávezeetni arra, hogy mi az, ami nálunk helytelen, ami javítanivaló. Közvéleményt kell teremteni, mert csak akkor remélhetünk változásokat, tetteket. Emeljük, kössük magunkhoz a népet, váljunk köztudattá, hogy nincs szebb, értékesebb, nemzetfenntartóbb dolog a földnél és a rajta élő magyar népnél. Ennek művelése, erősítése legyen a legfőbb közoktatási cél.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Mesterházy Jenő sk. elnök, Erdélyi Olga sk. titkár.

H I R E K.

Folyóiratunk e számához postai beízető lapokat csatoltunk. Kérjük a hátralékos előfizetési és tagdíjak szíves beküldését. — Mostani számunkból egyéb időszerű anyag halmozódása folytán a könyvek ismertetése és a hírek nagy része kimaradt.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Klacsó* Jenő lévai áll. liceumi tanárt jelenlegi szolgálati helyén az áll. tanítóképző-int, tanárok létszámába r. tanárrá nevezte ki.

Szolgálatételre beosztás. — A közokt. miniszter *Skersil* Mária áll. tanítóképző-int. rendes tanárt, aki eddig a bpesti egyéves németnyelvű tanítói továbbképző tanfolyamon teljesített szolgálatot, február 1-i hatállyal hivatalból a szolgálat érdekében további szolgálatételre a bpesti VII. ker. áll. tanítóképző-intézethez osztotta be.

Nyugdíjazás. — A közokt. miniszter dr. *Radnai* Oszkár tanügyi főtanácsos ttókép. igazgatót, a VII. ker. áll. ttóképző tanárát saját kérésére febr. 1-től nyugalomba helyezte. 35 éven keresztül kiváló eredménnyel szolgált a középisk. és ttóképzői oktatást. A szakirodalomban is értékes tevékenységet fejtett ki. Folyóiratunk is nem egy nemesveretű cikkét és gondos könyvismertetését közölte. Nyugdíjaztatása alkalmából legjobb kívánságainkat küldjük. Kérjük, hogy folyóiratunkról ezután se feledkezzen meg.

Személyi hírek. — *Budaváry* László a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézet febr. 15-i kultürestjén a visszakerült Kárpátaljáról beszélt. — *Jankó* László a pápai Jókai-kör febr. 11-i előadóján *Régi kapcsolatok Győr és Pápa között* címen tartott előadást. — *Padányi-Frank* Antal dr., egyesületünk elnöke febr. 17-én a Magyar Paedagogiai Társaság felolvasó ülésén *A nevelés módszere egy ifjú lelki fejlődésével kapcsolatosan* címen élénk érdeklődéssel kísért előadást tartott. — Dr. *Zentai* Károly az újjáalakított egri egyházmegyei Fegyelmi Tanács tagja lett.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

15652 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 122-190, 326-066.

Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.